

Szczegółowe wymagania programowe- język polski- klasa I

Układ wymagań odpowiada układowi podręcznika. Kształcenie literackie i kulturowe jest powiązane z kształceniem językowym i tworzeniem wypowiedzi. Wymagania do poszczególnych działów programowych są podawane w takim porządku jak w podręczniku Krzysztofa Mrowcewicza *Przeszłość i dziś* – z podziałem na część 1 i 2. Ponadto wymagania z zakresu kształcenia językowego (odpowiadające rozdziałom podręcznika poświęconym wyłącznie językowi) zostały syntetycznie zebrane na końcu każdej części.

Wymagania oznaczone gwiazdką odnoszą się do nauczania w zakresie rozszerzonym.

Klasa I, część I

Dział programowy. Tematyka i problematyka	Wymagania podstawowe oceny: dopuszczający i dostateczny	Wymagania ponadpodstawowe oceny: dobry i bardzo dobry
I. STAROŻYTNOŚĆ. GRECJA I RZYM Uczeń:		
<p>Antyk – czyli korzenie naszej kultury.</p> <p>Mityczne początki literatury.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia najważniejsze osiągnięcia kultury greckiej i rzymskiej - krótko przedstawia starożytność jako epokę stanowiącą fundament kultury europejskiej - rozumie podstawy periodyzacji literatury (przyporządkowuje wybrane utwory do okresów, np. starożytność, renesans, oświecenie, romantyzm) - rozróżnia gatunki epickie, liryczne i dramatyczne (odwołując się do utworów poznanych w szkole podstawowej i ponadpodstawowej) - wskazuje greckie korzenie współcześnie funkcjonującego słownictwa (na wybranych przykładach) 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia, jak rozwijała się literatura starożytnej Grecji i Rzymu („mityczne” początki, periodyzacja) - wyjaśnia, czym były okres klasyczny kultury greckiej i złoty okres kultury rzymskiej - wyjaśnia antyczną etymologię pojęć: <i>literatura, poezja, epos, dramat, liryka</i> - wymienia i charakteryzuje ważniejsze gatunki liryczne powstałe w starożytności (np. hymn, tren, elegia, oda) - dostrzega antyczne korzenie rodzajów literackich: epiki, liryki i dramatu - przedstawia najważniejsze osiągnięcia kultury rzymskiej
<p>I. Opowieść i o bogach i bohaterach – starożytne eposy.</p> <p>eposy Homera. Cechy i funkcje stylu epickiego. Starogrecki ideał człowieka.</p> <p>(fragmenty <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> Homera).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i>; potrafi je usytuować w całości utworów - określa tematykę i problematykę <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> - wskazuje główne wydarzenia i bohaterów każdego z eposów - charakteryzuje Achillesa, Hektora i odyseusza - rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego eposów Homera - wskazuje najważniejsze motywy i toposy obecne w <i>Iliadzie</i> i <i>Odysei</i> - wymienia najważniejsze cechy starożytnego eposu (patos, podniosłość stylu, dwupłaszczyznowość świata przedstawionego, *sposób prowadzenia narracji) – odnosi je do <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> - krótko wyjaśnia pojęcia i terminy: heros, epos starożytny, inwokacja, patos, heksametr - wykorzystuje w interpretacji eposów potrzebne konteksty (kulturowy, historyczny, mitologiczny, egzystencjalny) 	<ul style="list-style-type: none"> - streszcza mity greckie związane z <i>Iliadą</i> i <i>Odyseją</i>; interpretuje je, wskazując *archetypy i toposy (np. tułaczkę odyseusza interpretuje jako wędrówkę człowieka przez życie) - szerzej charakteryzuje najważniejszych bohaterów wojny trojańskiej, rozpoznając w nich ideał starogreckiego wojownika - wskazuje związek starożytnej eschatologii z motywami decyzji i czynów bohaterów - samodzielnie znajduje informacje o badaniach archeologicznych związanych z okresem „heroicznym” starożytnej Grecji - recytuje fragmenty <i>Iliady</i> z pamięci, wydobywając patos utworu - charakteryzuje epos starożytny jako gatunek literacki - wyjaśnia szerzej pojęcia i terminy: heros, inwokacja, heksametr (*wraz z etymologią), iloczas, *stopa metryczna, patos, *mimezis, aojda

		⇒
--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje w tekście literackim patos - wskazuje słownictwo i środki stylistyczne charakterystyczne dla stylu podniosłego (w tym porównania homeryckie i stałe epitety) - na podstawie znanych fragmentów przedstawia główne cechy stylu Homera (podniosłość, opisowość) - *określa cechy epickiego wiersza homeryckiego (np. brak rymów, heksametr) - *charakteryzuje narratora eposu, wiążąc go z postaciami starożytnych bojdów - lokalizuje w czasie powstanie eposów oraz ukazane w nich wydarzenia - omawia wybrane dzieła sztuki związane z treścią <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i>; dostrzega żywotność motywów homeryckich w dziełach późniejszych epok - na podstawie eposów wskazuje wartości ważne dla starożytnych Greków - charakteryzuje starogrecki ideał rycerza-herosa (jako harmonijne połączenie cech moralnych i fizycznych: piękna ciała i duszy) - trafnie stosuje w wypowiedziach w różnych znaczeniach pojęcia: heros, heroizm, heroiczny - wyjaśnia swoimi słowami pojęcia: etyczny, estetyczny, podaje właściwe przykłady - zabiera głos w dyskusji na temat, czy starożytne ideały mogą być cenne dla współczesnego człowieka - odczytuje tekst naukowy i wykorzystuje zawarte w nim informacje do interpretacji fragmentów <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje właściwości stylu Homerowego, dokonując analizy stylistycznej wskazanego fragmentu - *charakteryzuje styl Homerowy w pogłębiony sposób (np. zauważa brak „drugiego planu” wydarzeń) - wie, kim był Homer; przywołuje legendy związane z jego postacią - na podstawie ilustracji zamieszczonych w podręczniku wskazuje związki sztuki starogreckiej z eposem Homera - dostrzega żywotność motywów homeryckich w kulturze europejskiej, określa ich funkcje w dziełach późniejszych epok - wyjaśnia, dlaczego eposy Homera uważa się za początki literatury - ocenia postępowanie herosów i bogów opisane w <i>Iliadzie</i> z różnych punktów widzenia (w kontekście epoki oraz ze współczesnego punktu widzenia); - *wyjaśnia pojęcie: „<i>kalos kagathos</i>”; - podaje różne przykłady greckiego umiłowania piękna - *odwołując się do różnych tekstów kultury (książek, filmów, obrazów), określa znaczenie starożytnych ideałów piękna dla człowieka współczesnego - rozpoznaje nawiązania do tradycji antycznej w kulturze współczesnej - buduje dłuższą wypowiedź argumentacyjną (ustną i pisemną) na temat wartości ideałów starożytnych dla współczesnego człowieka; uzasadnia swoje sądy, odwołując się do różnych tekstów kultury
<p>* <i>Eneida</i> Wergiliusza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje podstawowe informacje o Wergiliuszu i jego utworach - *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Eneidy</i>; potrafi je usytuować w całości utworów - *określa tematykę i problematykę utworu, wskazuje główne wydarzenia i bohaterów - *przedstawia cechy <i>Eneidy</i> jako starorzymskiego eposu - *wskazuje rangę i ideowe znaczenie <i>Eneidy</i> w kulturze starożytnego Rzymu - *w losach eneiasza dostrzega nawiązania do <i>Odysei</i> i <i>Iliady</i> - *interpretuje potrzebne konteksty (kulturowy, religijny, historyczny, polityczny itp.) - wyjaśnia pojęcia: mecenas, mecenas, złoty wiek itp. - *charakteryzuje przedstawioną w <i>Eneidzie</i> krainę zmarłych 	<ul style="list-style-type: none"> - *na podstawie porównania <i>Eneidy</i> z <i>Odyseją</i> i <i>Iliadą</i> określa, na czym polegała ciągłość tradycji świata antycznego - *porównuje funkcje inwokacji w poznanych eposach starożytnych - *wskazuje rangę i ideowe znaczenie <i>Eneidy</i> w kulturze europejskiej; odnosi się do nawiązujących do niej dzieł sztuki - *wyjaśnia znaczenie wybranych cytatów z <i>Eneidy</i> - *wskazuje środki artystyczne i językowe, za pomocą których Wergiliusz charakteryzuje krainę zmarłych

<p>2. Mit i literatura.</p> <p>Mity genezyjskie. Bogowie i herosi.</p> <p>Funkcje mitów w kulturze.</p> <p>Różne sposoby odczytywania mitów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - streszcza, opowiada ważniejsze mity greckie i *rzymskie - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Mitologii</i> Jana Parandowskiego (odpowiednio: <i>Część I Grecja</i>, <i>*Część II Rzym</i>) - przedstawia i charakteryzuje postacie ważniejszych bogów i herosów greckich i *rzymskich - swoimi słowami wyjaśnia terminy: <i>mit</i>, <i>topos</i>, <i>*archetyp</i>, <i>sacrum i profanum</i> - *wyjaśnia, co to znaczy, że mity dotyczą sfery <i>sacrum</i> - wyjaśnia, na czym polegają funkcje mitów: kulturotwórcza, poznawcza, światopoglądowa 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje poznane mity, analizując ich warstwę symboliczną - w sposób pogłębiony wyjaśnia, czym jest mit i *jaką rolę odgrywał w społecznościach dawnych oraz jaką odgrywa dziś - przedstawia funkcjonowanie motywów mitycznych w kulturze europejskiej (na wybranych przykładach) - *na podstawie przykładów związanych z mitologią grecką dowodzi, że tradycja śródziemnomorska jest ważnym źródłem kultury europejskiej <p style="text-align: right;">⇒</p>
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady mitów kosmogonicznych, antropogenicznych, teogonicznych, rodowych - na podstawie poznanych mitów wskazuje podstawowe motywy, toposy i *archetypy ważne dla kultury europejskiej (np. topos labiryntu, wędrówki, arkadii, archetyp władcy, zdobywcy, wojownika, matki, góry i dołu, motyw prometejski...) - określa wartości ważne dla starożytnych, które wpisane są w opowieści mityczne - wskazuje mitologizmy utrwalone w naszym języku i wyjaśnia ich znaczenie - wskazuje różnego typu nawiązania do mitów greckich w dziełach literatury i innych sztuk pochodzących z epok późniejszych - czyta ze zrozumieniem fragment eseju Zygmunta Kubiaka z tomu <i>Brewiarz Europejczyka</i>; znajduje w nim potrzebne informacje, przetwarza je i wykorzystuje w tekście własnym - analizuje strukturę tekstu Zygmunta Kubiaka: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu i argumentację - na wybranych przykładach wskazuje różne płaszczyzny interpretacji mitu (np. dosłowną, religijną, symboliczną, światopoglądową itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> - *analizuje strukturę czytanego eseju Zygmunta Kubiaka: odczytuje zawarte w nim sensory, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu - *na przykładzie znanych mitologizmów przedstawia właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych
---	---

<p>3. Miłośnicy mądrości i mowy.</p> <p>Wielcy filozofowie świata starożytnego.</p> <p>Antyczne szkoły filozoficzne.</p> <p>Sokrates, Platon i demokracja ateńska.</p> <p>Retoryka i mistrzowie starożytnej wymowy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest filozofia (przedstawia jej definicję), wymienia główne dyscypliny filozoficzne - wyjaśnia, kim byli: Tales z Miletu, Pitagoras, Heraklit, Sokrates, Platon, Arystoteles, Diogenes, Zenon z Kition, epikur, Seneka i Marek Aureliusz, krótko charakteryzuje najważniejsze założenia ich filozofii (redaguje hasła encyklopedyczne) - *wie, kim byli sofisci - prezentuje główne szkoły filozoficzne starożytnej Grecji i Rzymu - w swoich wypowiedziach poprawnie używa terminów: platonicy, idealizm platoński, stoicy, epikurejczycy, *sofisci, cynicy, sceptycy (oraz wyrazów pokrewnych) - *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Państwa</i> Platona oraz <i>Retoryki</i> Arystotelesa - *szerzej przedstawia postacie Sokratesa i Platona, ich poglądy filozoficzne oraz stosunek do demokracji ateńskiej - *wyjaśnia, na czym polegała metoda nauczania Sokratesa - *interpretuje czytane fragmenty <i>Państwa</i> jako wyraz rozczarowania demokracją ateńską - *przedstawia motyw jaskini platońskiej jako sposób zobrazowania poglądów na idee - korzysta ze słowników i leksykonów, wykorzystuje zawarte w nich informacje w wypowiedziach własnych - wyjaśnia, czym była i jest retoryka - wyjaśnia, czym starożytna retoryka różniła się od filozofii - przedstawia rangę mówcy w starożytnej kulturze - *czyta ze zrozumieniem fragmenty <i>Retoryki</i> Arystotelesa; wskazuje zawarte w nich tezy i argumenty - *wymienia działy klasycznej retoryki (inwencja, kompozycja, stylistyka, pamięć, akcja) oraz podstawowe zasady sztuki retorycznej 	<ul style="list-style-type: none"> - szerzej przedstawia szkoły filozoficzne starożytnej Grecji i Rzymu - *wskazuje zbieżne i przeciwstawne poglądy różnych szkół filozoficznych starożytnej Grecji - *przytacza i wyjaśnia wybrane sentencje starożytnych filozofów - określa znaczenie dialogu (dyskusji) w dochodzeniu do wiedzy i prawdy - *interpretuje znaczenie dialogu jako formy gatunkowej, w której Platon przedstawił swoje poglądy - *wskazuje artystyczne cechy dialogu (jako gatunku literackiego) - znajduje potrzebne informacje w samodzielnie znalezionych źródłach; korzysta z zasobów bibliotecznych – zarówno z tradycyjnego księgozbioru, jak i zapisów elektronicznych - *szerzej objaśnia zasady sztuki retorycznej, podając przykłady - *wymienia starożytnych mistrzów sztuki retorycznej (Demostenes, Ciceron, Aleksander Macedoński), podaje podstawowe informacje na ich temat - nazywa niektóre rodzaje argumentów pozamerytorycznych (np. odwołujące się „do kija”, litości, niewiedzy, autorytetu, <i>ad personam</i>) - na podstawie fragmentu literatury naukowej przedstawia różne definicje retoryki - *wymienia różnice między retoryką oratorską a retoryką opisową - analizuje strukturę tekstu naukowego, (wskazuje charakterystyczne środki językowe) - buduje wypowiedź argumentacyjną, stosując zasadę kompozycyjną (teza – argumenty) i używając różnych rodzajów argumentów
	<ul style="list-style-type: none"> - wie, jaka powinna być kompozycja mowy (zgodna z zasadami antycznymi) - wskazuje ważniejsze typy argumentów; rozróżnia argumenty merytoryczne i niemerytoryczne - rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych - czyta ze zrozumieniem fragment literatury naukowej nt. retoryki - uczestniczy w dyskusji związanej z filozofią starożytną; formułuje tezy i argumenty przy pomocy odpowiednich konstrukcji składniowych 	⇒

<p>4. W greckim teatrze: tragedia i komedia.</p> <p>Budowa tragedii antycznej.</p> <p>obraz ludzkiego losu ukazany w tragedii greckiej. Komedia starożytna.</p> <p>Geneza teatru starogreckiego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Antygony</i> Sofoklesa - streszcza, opowiada utwór, przedstawia przebieg ukazanych w nim wydarzeń - wskazuje i ocenia motywy decyzji bohaterów - na podstawie <i>Antygony</i> i mitów tebańskich przedstawia antyczną wizję ludzkiego losu (określa rolę przeznaczenia) - wyjaśnia, na czym polega tragiczna sytuacja, w jakiej znaleźli się bohaterowie - przedstawia antyczną koncepcję tragizmu - *wyjaśnia, na czym polega konflikt tragiczny w <i>Antygonie</i> na różnych płaszczyznach (np. boskie – ludzkie, jednostka – społeczeństwo, uczucie – rozum) - wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (np. mitologiczny, egzystencjalny, kulturowy) - w swoich wypowiedziach poprawnie używa terminów: <i>wina tragiczna</i> (*<i>hamartia</i>), <i>konflikt tragiczny</i>, <i>wybór tragiczny</i>, <i>katharsis</i> - * wyjaśnia, jak starożytni rozumieli naśladowczy charakter sztuki; definiuje pojęcie <i>mimesis</i> - charakteryzuje rolę <i>katharsis</i> w kształtowaniu odbioru dzieła - *wykazuje się znajomością fragmentu <i>Poetyki</i> Arystotelesa, krótko prezentuje charakter dzieła - na przykładzie <i>Antygony</i> przedstawia budowę tragedii antycznej, wskazując najważniejsze jej elementy - wyjaśnia rolę chóru (odwołując się do konkretnych fragmentów utworu) - wyjaśnia, na czym polegała koncepcja trzech jedności tragedii antycznej, - wskazuje inne zasady rządzące budową tragedii antycznej (np. nie więcej niż trzech aktorów na scenie, „ozdobny” język itp.) - *wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Chmur</i> Arystofanesa; przedstawia tematykę i problematykę dzieła, charakteryzuje bohaterów - *analizuje scenę sporu Fejdippidesa i Strepsjadesa, rozpoznając w nim różne rodzaje argumentów wyróżnianych przez starożytnych - *na podstawie <i>Chmur</i> przedstawia budowę starogreckiej komedii - *interpretuje komedię, wykorzystując potrzebne konteksty (np. historyczny) - *wyjaśnia, czym była ironia retoryczna - przedstawia genezę dramatu antycznego - opowiada o wyglądzie i funkcji amfiteatru greckiego, strojach aktorów itp. 	<ul style="list-style-type: none"> - nazywa i analizuje wartości, których bronią bohaterowie <i>Antygony</i> - wyjaśnia terminy: <i>wina tragiczna</i> – <i>hamartia</i>, tragiczne zblądzenie, katastrofa, odwołując się do losów bohaterów różnych tragedii (redaguje hasła encyklopedyczne i definicje) - *wyjaśniając, czym był tragizm w dramacie antycznym, odwołuje się do przeczytanych fragmentów literatury naukowej - przy pomocy słowników precyzuje znaczenie wyrazów: <i>tragiczny</i>, <i>dramatyczny</i> - *wyjaśnia znaczenie terminu „poetyka” - opisuje budowę tragedii antycznej, używając określeń: <i>episodion</i>, <i>stasimon</i>, <i>prologos</i>, <i>parodos</i>, <i>eksodos</i>, <i>epilogos</i>, <i>katastrofa</i>, <i>perypetia</i> itp. - swoimi słowami wyjaśnia powyższe pojęcia i odnosi do fragmentów znanego utworu - *podaje informacje o Arystofanesie oraz okolicznościach powstania jego komedii - *wyjaśnia pojęcia <i>agon</i>, <i>parabaza</i> - *w scenie Agonu rozpoznaje elementy erystyczne - *porównuje sposób przedstawienia Sokratesa przez Arystofanesa i przez Platona; wykorzystuje w tym celu informacje - *objaśnia termin <i>logos</i>, podając jego różne znaczenia; odnajduje jego obecność we współczesnym słownictwie - posługując się samodzielnie znanymi materiałami, wygłasza referat na temat genezy i znaczenia teatru w starożytnej Grecji - szuka literatury przydatnej do opracowania zagadnienia; samodzielnie zbiera i selekcjonuje przydatne informacje z encyklopedii, leksykonów, internetu itp. - *wskazuje religijną rolę teatru w starożytnej Grecji i jego społeczne uwarunkowania (demokracja ateńska)
---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia najważniejszych twórców tragedii greckiej - określa wpływ starożytnego teatru na rozwój sztuki teatralnej - *na podstawie wybranych dzieł (rzeźby, budowle) przedstawia główne cechy sztuki greckiej okresu klasycznego 	
<p>5. Horacy i liryka starożytna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem wybranych utworów Horacego - czyta wiersze Horacego głośno, wyraźnie, z właściwą intonacją - określa temat, nastrój, charakter czytanych wierszy, wskazuje i wyjaśnia główne ich motywy - swoimi słowami przedstawia filozoficzną i egzystencjalną problematykę wierszy Horacego, wskazuje motywy stoickie i epikurejskie - dostrzega i komentuje motywy i toposy ważne dla twórczości Horacego (<i>exegi monumentum i non omnis moriar</i>; arkadia, śmierć, przemijanie) określa ich funkcje w wierszach - interpretuje wiersze Horacego, wykorzystując potrzebne konteksty (biograficzny, literacki, filozoficzny) - charakteryzuje budowę czytanych utworów, *wyjaśniając, na czym polega jej klasyczny charakter - *wyjaśnia, na czym polegają uniwersalne wartości utworów Horacego - czyta ze zrozumieniem tekst naukowy na temat poezji Horacego i wykorzystuje zawarte w nim informacje - określa, jakim gatunkiem była pieśń w poezji starożytnej i jaki był jej związek z muzyką (śpiewem) - wskazuje podstawowe wyznaczniki liryki jako rodzaju literackiego - podaje przykłady gatunków lirycznych - syntetycznie przedstawia postacie najważniejszych poetów starożytności (tyrteusza, Safony, Anakreonta, Symonidesa, teokryta, Wergiliusza, owidiusza) - wymienia podstawowe gatunki poetyckie wywodzące się z antyku (m.in. pieśń, hymn, tren, elegia, sielanka, satyra...) - wyjaśnia (*definiuje) pojęcia: <i>plejada</i>, <i>poezja tyrtejska</i>, <i>elegia</i>, <i>hymn</i>, <i>epigramat</i>, <i>epitafium</i>, <i>anakreontyk</i>, <i>erotyk</i>, <i>sielanka</i>, <i>idylla</i> - wyjaśnia, czym jest topos Arkadii i jakie jest jego pochodzenie 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje czytane wiersze Horacego - przedstawia własną propozycję odczytania wybranego utworu Horacego, wskazując w tekście miejsca stanowiące argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej - *krótko streszcza poglądy Horacego na sztukę - *wyjaśnia, jaką postawę artystyczną określa się mianem klasycyzmu - na podstawie czytanych wierszy określa, jaka była w starożytności pozycja artysty - *wyjaśnia znaczenie motywu <i>exegi monumentum</i>, odwołując się do wiersza Horacego i innych utworów (na podstawie samodzielnie znalezionych informacji) - wyjaśnia znaczenie słynnych Horacjańskich sentencji (*przytacza kilka z nich) - *w swoich wypowiedziach na temat literatury (i życia) trafnie przytacza niektóre sentencje Horacjańskie - *wyjaśnia pierwotne znaczenie pojęcia <i>liryka</i> i jego źródło - poprawnie stosuje w zdaniach przymiotniki: <i>liryczny</i>, <i>klasyczny</i> w różnych znaczeniach - redaguje hasła encyklopedyczne na temat poetów starożytnych - podaje przykłady poezji tyrtejskiej w literaturze różnych epok

II. STAROŻYTNOŚĆ. ŚWIAT BIBLII

Ucze

ń:

<p>Biblia – księga nad księgami.</p> <p>ogólne wiadomości.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje podstawowe wiadomości na temat Biblii (pochodzenie, budowa, Stary i nowy testament, księgi biblijne, gatunki biblijne, języki Biblii, Pięcioksiąg Mojżeszowy, rozdziały i wersety) - *wyjaśnia znaczenie nazw i pojęć związanych z tradycją judaistyczną (np. tora, Arka Przymierza, diaspora, świątynia Salomona itp.) - wymienia najważniejsze księgi, postacie, motywy i toposy Starego testamentu (np. Kain i Abel, Abraham, Izaak i Jakub, noe, Salomon i Dawid, prorocy, wieża Babel, potop) - przedstawia treść nowego testamentu, wymieniając jego główne części (ewangelie, Dzieje apostołskie, Listy apostołskie, Apokalipsa św. Jana) - *wskazuje znane archetypy biblijne - wyjaśnia, na czym polega religijna i kulturowa rola Biblii - zna zasadę numerowania ksiąg, rozdziałów i wersatów Biblii - wymienia sposoby odczytywania Biblii (jako księgi świętej, jako dzieła zawierającego sens moralny, jako tekstu kultury) - poprawnie używa pojęć: politeizm, monoteizm, topos, *archetyp - zna, rozumie i poprawnie stosuje podstawowe biblizmy funkcjonujące we współczesnej polszczyźnie - wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów Biblii poznanych w szkole podstawowej - komentuje obecność motywów biblijnych w dziełach pochodzących z różnych epok (np. w malarstwie, poezji współczesnej) - *interpretuje sposoby ukazania motywów biblijnych w literaturze i sztuce różnych wieków (na wybranych przykładach) - wykorzystuje kontekst biblijny do odczytania wiersza Z. Herberta <i>Książka</i> - *rozpoznaje literackie aluzje do Biblii i określa ich funkcję - w swoich wypowiedziach formułuje tezy i argumenty przy pomocy właściwych konstrukcji składniowych - buduje wypowiedź w sposób świadomy, z uwzględnieniem jej celu i adresata 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje powiązania Biblii z historią Izraela - wyjaśnia etymologiczne znaczenie nazwy Biblia - szerzej przedstawia znane postacie i motywy biblijne - wymienia najważniejsze gatunki biblijne - przedstawia Biblię jako księgę świętą chrześcijaństwa i judaizmu - wymienia najważniejsze przekłady Biblii - podaje przykładowe przejawy funkcjonowania tradycji biblijnej w literaturze i sztuce różnych epok - podaje sentencje i przysłowia oraz *znane cytaty wywodzące się z Biblii - *objaśnia kulturowy kontekst motywów biblijnych - wskazuje różnice w starotestamentowym i chrześcijańskim obrazie Boga - *wyjaśnia, na czym polega kulturowa rola Biblii - przedstawia Biblię jako jedno z podstawowych źródeł duchowości oraz ładu moralnego cywilizacji europejskiej - poszukuje własnej odpowiedzi na pytanie, dlaczego twórcy różnych epok sięgają do postaci i motywów biblijnych - buduje dłuższą, spójną wypowiedź argumentacyjną o przemyślanej kompozycji - przedstawia propozycję interpretacji wiersza Z. Herberta <i>Książka</i>, wskazując w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej
<p>1. Dzieło stworzenia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów Księgi Genesis - wyjaśnia znaczenie nazwy Księgi Genesis i jej polskich odpowiedników - relacjonuje, streszcza biblijny opis stworzenia świata i człowieka oraz wygnanie pierwszych rodziców z raju - odczytuje biblijny opis stworzenia świata jako hymn na cześć Wszchemogącego - charakteryzuje obraz Boga, człowieka i świata w świetle Księgi Rodzaju - wskazuje i objaśnia najważniejsze elementy symboliczne oraz toposy zawarte w czytanych fragmentach Biblii 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje literackie formy gatunkowe, w jakich przedstawione są poznane opowieści z Księgi Genesis - *porównuje sposoby ukazania tych samych motywów biblijnych w różnych dziełach sztuki (np. <i>Wygnanie z raju</i> – Masaccio i Michała Anioła) - porównuje biblijny opis stworzenia świata z kosmogonią mitologiczną - *dostrzega obecność tych samych (analogicznych) toposów w mitologii greckiej i Biblii (np. potop, raj – Arkadia) <p style="text-align: right;">⇒</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje biblijny opis stworzenia świata z kosmogonią mitologiczną - wskazuje i nazywa środki stylistyczne obecne w opisie stworzenia świata; określa ich funkcje - wykorzystuje informacje ze słowników (np. symboli) i leksykonów - czyta ze zrozumieniem eseistyczny tekst popularnonaukowy (<i>Hymn o początku</i> Anny Świderkówny); wykorzystuje zawarte w nim informacje do interpretacji opowieści biblijnej - odczytuje sens tekstu Anny Świderkówny, główną myśl, argumenty i sposób prowadzenia wywodu 	<ul style="list-style-type: none"> - wykorzystuje tekst A. Świderkówny w interpretacji czytanych fragmentów Księgi Genesis - *analizuje strukturę tekstu A. Świderkówny: odczytuje zawarte w nim sensory, określa sposób prowadzenia wywodu - *wyjaśnia, dlaczego biblijny opis stworzenia świata trzeba czytać jak poemat, a nie jak kronikę czy opis naukowy
--	--	---

<p>2. Bóg i człowiek.</p> <p>Księga Hioba, czyli opowieść o wielkim cierpieniu. Księga Koheleta.</p> <p>Psalmy – modlitwa wieków.</p> <p>Pieśń nad pieśniami.</p> <p>Przypowieści nowego testamentu.</p> <p>Styl biblijny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów Księgi Hioba, Księgi Koheleta, Księgi Psalmów, Pieśni nad pieśniami oraz wybranych przypowieści biblijnych - opowiada, streszcza, komentuje poznane fragmenty Biblii, rozpoznaje ich problematykę i tematykę; odczytuje ich sensy dosłowne i symboliczne - wyjaśnia znaczenie nazw poznawanych ksiąg biblijnych (np. Księga Koheleta) oraz podaje podstawowe informacje na ich temat (np. autorstwo, czas powstania) - rozpoznaje cechy gatunkowe poznanych fragmentów Biblii (np. opowiadanie, lamentacja, dialog, psalmy i ich rodzaje, pieśń miłosna / dialog miłosny, przypowieść) - rozpoznaje teksty mądrościowe - określa obraz Boga przedstawiony w psalmach, wskazując tworzące go środki językowe (np. porównania, epitety, symbole) - określa, jaki obraz miłości wyłania się z Biblii (porównuje jej obraz w Starym i nowym testamencie) - *dostrzega wpływ tradycji judaistycznej na obraz Boga ukazany w psalmach i innych księgach Starego testamentu - czyta ze zrozumieniem teksty informacyjne (naukowe); wykorzystuje zawarte w nim informacje do interpretacji tekstów biblijnych - analizuje strukturę tekstów informacyjnych: odczytuje sens, określa funkcje cytatów i zastosowanych środków stylistycznych - wypowiada się na temat czytanych fragmentów i zawartych w nich myśli; formułuje tezy i argumenty przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych - tworzy samodzielne wypowiedzi argumentacyjne ustne i pisemne (stawia tezę i dobiera argumenty, odwołując się do czytanych tekstów) - opisuje styl biblijny, wskazując charakterystyczne jego cechy i typowe środki stylistyczne w poznanych fragmentach (np. paralelizmy składniowe, symboliczność języka, rozpoczynanie zdań od spójników, przestawny szyk zdania itp.) - wskazuje charakterystyczne obrazy i symbole, odczytuje ich symboliczny sens (korzysta ze słowników i leksykonów) - znajduje w czytanych fragmentach sentencje i aforyzmy; interpretuje ich sensy - odnajduje nawiązania i aluzje biblijne w poezji współczesnej (np. w wierszu A. Kamińskiej <i>Powrót Hioba</i>); wykorzystuje je w interpretacji utworów 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytuje sens opowieści o cierpieniu Hioba, *wskazując różne płaszczyzny interpretacyjne - przedstawia Hioba jako postać symboliczną, *archetyp cierpienia - *odnajduje w biblijnej historii Hioba wpływ tradycji judaistycznej - porównuje przedstawione w różnych utworach obrazy bohaterów, których dotknęło cierpienie (np. Hiob, Prometeusz, król edyp) - interpretuje czytane fragmenty Księgi Koheleta, określa funkcję opisu natury - *wskazuje, jak w języku psalmów wyrażają się relacje między podmiotem mówiącym (człowiekiem) i adresatem (Bogiem) - interpretuje Pieśń nad pieśniami jako poemat miłosny o charakterze symbolicznym - wyjaśnia, na czym polega obrazowość stylu biblijnego - wskazuje występujące w omawianych tekstach środki stylistyczne (porównania, powtórzenia, metafory itp.) i określa ich funkcje - *opisuje styl czytanych fragmentów Biblii, wskazując charakterystyczne cechy stylu biblijnego i środki stylistyczne specyficzne dla danej księgi (np. paralelizmy składniowe Księgi Koheleta, symboliczność języka Psalmów, rozpoczynanie zdań od spójników, w przypowieściach itp.) - charakteryzuje język psalmów; wskazuje i interpretuje obrazy i motywy symboliczne - komentuje styl psalmów jako najdoskonalszy wzór tekstu modlitewnego - charakteryzuje psalm jako ponadczasowy gatunek literacki - przedstawia przypowieść (parabolę) jako gatunek biblijny i ponadczasowy - zabiera głos w dyskusji na temat problemów egzystencjalnych i filozoficznych wyłaniających się z czytanych tekstów - ujmuje swoje sądy i przemyślenia w dłuższej wypowiedzi pisemnej o przemyślanej formie - przedstawia własną propozycję odczytania wiersza A. Kamińskiej <i>Powrót Hioba</i> i uzasadnia ją - *przedstawia uniwersalny sens wątków biblijnych wykorzystanych w poezji współczesnej - dokonuje analizy i interpretacji dzieła malarskiego przedstawiającego motyw biblijny
---	---	--

<p>3. Prorocy i objawienia.</p> <p>Apokalipsa św. Jana – jako księga nadziei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenia słów: prorok, profeta, *teofania, apokalipsa - wymienia ważniejszych proroków Starego testamentu, identyfikuje ich w kontekście Biblii, *wskazuje (na konkretnych przykładach), jaka była ich rola - podaje podstawowe informacje na temat Apokalipsy św. Jana - wskazuje w niej cechy proroctwa - wymienia najważniejsze symbole Apokalipsy i podaje ich znaczenia (np. Baranek, siedem pieczęci, czterej jeźdźcy, Bestia, Babilon) - wskazuje najważniejsze cechy stylu Apokalipsy św. Jana (wizyjność, symboliczność, hiperbolizacja), *charakteryzuje składnię języka - przedstawia apokalipsę jako biblijny gatunek literacki - czyta ze zrozumieniem tekst popularnonaukowy; znajduje w nim informacje potrzebne do zrozumienia księgi biblijnej, znajduje tezy i argumentację - wskazuje nawiązania do Apokalipsy w wierszu Cz. Miłosza <i>Piosenka o końcu świata</i> i określa ich funkcje - *porównuje różne propozycje odczytania wiersza - dostrzega nawiązania do Apokalipsy w sztuce różnych epok (np. w dziełach A. Dürera) 	<ul style="list-style-type: none"> - *syntetycznie przedstawia obraz Boga wyłaniający się z ksiąg prorockich Starego testamentu - *wyjaśnia, na czym polega uniwersalna wartość biblijnych ksiąg prorockich - interpretuje wizję końca świata zawartą w Apokalipsie św. Jana - *wskazuje różne sposoby odczytania sensu Apokalipsy św. Jana - wyjaśnia, dlaczego dla chrześcijan Apokalipsa jest księgą nadziei - analizuje styl Apokalipsy św. Jana, wskazując jego charakterystyczne cechy (ilustruje je cytatami) - dokonuje streszczenia logicznego czytanego tekstu popularnonaukowego (informacyjnego) - przedstawia propozycję interpretacji wiersza Cz. Miłosza <i>Piosenka o końcu świata</i>, wskazując w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; wnioskuje, w jakim celu poeta współczesny sięga do tradycji biblijnej - wykorzystuje w interpretacji wiersza kontekst egzystencjalny, historyczny i *polityczny (oprócz biblijnego) - *wskazuje nawiązania do Apokalipsy w (znanych np. ze szkoły podstawowej) utworach literackich i dziełach sztuki z różnych epok, a także w filmach, a następnie je interpretuje
--	---	---

III. ŚREDNIOWIECZE

Ucze

ń:

<p>ogólne wiadomości o epoce.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia średniowiecze jako epokę w kulturze (ramy czasowe, podział, nazwa) - wyjaśnia (w kontekście średniowiecza) pojęcia: uniwersalizm, teocentryzm - określa, czym się zajmowała filozofia średniowiecza i jakie były jej główne kierunki - *krótko charakteryzuje filozoficzną myśl średniowiecza (augustynizm i tomizm) - przedstawia rolę Kościoła i teocentryczny charakter kultury średniowiecza - wymienia główne gatunki literatury średniowiecza - charakteryzuje styl romański i gotycki w sztuce; opisuje budowę katedry romańskiej i gotyckiej - samodzielnie znajduje (np. w albumach, internecie) przykłady sztuki średniowiecza oraz opracowania wzbogacające ich interpretację - w dziełach sztuki średniowiecznej wskazuje elementy symboliczne (np. hierarchia wielkości postaci, centralna pozycja, kolory, symbolika liczb, motywy symboliczne i alegoryczne... itp.) - *opisuje i interpretuje wybrane dzieła (np. katedrę, obraz, rzeźbę) jako tekst kultury średniowiecza - wypowiada się w sposób komunikatywny, jasny, w miarę płynny, używa wybranych terminów i pojęć związanych z kulturą średniowiecza 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia średniowieczny system nauczania; wymienia najważniejsze uniwersytety - porównuje styl romański i gotycki (np. budowę oraz symbolikę katedry romańskiej i gotyckiej) - szerzej charakteryzuje filozofię św. Augustyna i św. Tomasza - wyjaśnia, czym była scholastyka - *potrafi zebrać potrzebne informacje, wyselekcjonować je i przetworzyć na użytek samodzielnie przygotowanego referatu (ilustrowanego zdjęciami) na temat sztuki średniowiecza, korzysta z encyklopedii, słowników itp. oraz z internetu - *sporządza bibliografię źródeł, z których korzystał; podaje adresy przydatnych stron internetowych - wymienia przykładowe doniosłe zabytki sztuki średniowiecznej – romańskiej i gotyckiej (polskiej i europejskiej) - wygłasza samodzielnie przygotowaną dłuższą wypowiedź (na podstawie sporządzonego planu) na temat sztuki średniowiecza - poprawnie posługuje się pojęciami: symbol, symbolika, symboliczny, symboliczność, alegoria, alegoryzm, alegoryczny - *wskazuje elementy hierarchicznego ładu w różnych sferach kultury średniowiecza (ustrój feudalny, filozofia, sztuka, nauka itd.)
<p>I. Czas modlitwy.</p> <p>Średniowieczne pieśni maryjne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Bogurodzicy</i> oraz <i>Żalów Matki Boskiej pod krzyżem</i>; przedstawia ich tematykę - wygłasza <i>Bogurodzicę</i> z pamięci - parafrazuje teksty pieśni, przedstawiając je współczesną polszczyzną - wskazuje w tekstach archaizmy i objaśnia je, określa ich rodzaje - wyjaśnia termin <i>archaizm</i> - opisuje budowę pieśni, wskazując strofy, refren, powtórzenia, paralelizmy, rymy itp. - wskazuje w tekstach apostrofy, określa adresatów wypowiedzi - *wskazuje najważniejsze cechy świadczące o wysokim kunszcie kompozycyjnym <i>Bogurodzicy</i> - podaje podstawowe informacje na temat każdej z pieśni (średniowieczny kult maryjny, czas powstania, przeznaczenie, funkcja, ranga w kulturze polskiej itp.) - wiąże religijny charakter pieśni z teocentryzmem epoki - *odnajduje w <i>Bogurodzicy</i> elementy średniowiecznej wizji świata (np. odzwierciedlenie hierarchicznego porządku, idea pośrednictwa) - opisuje uczucia podmiotu mówiącego w <i>Żalach Matki Boskiej pod krzyżem</i>; wskazuje środki stylistyczne i kompozycyjne eksponujące cierpienie Matki Bożej - *omawia sposoby eksponowania ludzkiego wymiaru cierpienia (w pieśni i w malarstwie gotyckim) 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje budowę pieśni, dostrzegając elementy symboliczne - *w tekście pieśni wskazuje antytezy i paradoksy, określa ich funkcję - rozróżnia i analizuje archaizmy leksykalne, fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe - *wskazuje w <i>Bogurodzicy</i> obecność motywu <i>Deesis</i> - porównuje wyobrażenie Matki Bożej w <i>Bogurodzicy</i> i <i>Żalach Matki Boskiej pod krzyżem</i>, przedstawiając dwa różne obrazy Maryi („boski” i „ludzki”) ukazane w tych utworach - *określa funkcje apostrof w każdym z utworów - wyjaśnia, dlaczego pieśni były ważnymi gatunkami piśmiennictwa średniowiecznego (wskazuje ich związek z teocentrycznym i religijnym charakterem sztuki) - zestawia wyobrażenia Matki Bożej w każdej z pieśni z jej przedstawieniami w malarstwie epoki - *dostrzega związek wyobrażeń Matki Bożej w pieśniach ze sztuką romańską (<i>Bogurodzica</i>) i gotycką (<i>Żale Matki Boskiej pod krzyżem</i>) - *na przykładach konkretnych dzieł wyjaśnia, na czym polegała symboliczność sztuki średniowiecza - *przedstawia charakter i funkcje widowisk średniowiecznych (misteriów)

		<p>i widowisk pasyjnych)</p> <p>⇒</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: <i>*plankt, apokryf, pieta</i> - *wyjaśnia, dlaczego uważa się, iż <i>Lament świętokrzyski</i> może być fragmentem zaginionego widowiska pasyjnego - wymienia widowiska pasyjne i *misteria jako formy teatru średniowiecznego - zestawia wyobrażenia Matki Bożej w każdej z pieśni z jej przedstawieniami w malarstwie epoki (odnosi odpowiednio do stylu romańskiego i gotyckiego) - wypowiadając się na temat omawianych dzieł, używa pojęć: teocentryzm, uniwersalizm, hierarchizacja, symboliczność - wypowiada się na temat omawianych dzieł, formułuje pytania i odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze - czyta tekst naukowy, przetwarza i hierarchizuje zawarte w nim informacje - odnajduje w wierszu K.K. Baczyńskiego <i>Modlitwa do Bogarodzicy</i> nawiązania do <i>Bogurodzicy</i> i określa ich funkcję - *wskazuje w wierszu stylizację modlitewną i określa jej funkcję 	<ul style="list-style-type: none"> - zabiera głos w dyskusji na temat średniowiecza jako okresu, w którym kształtował się uniwersalizm – jednolita europejska kultura chrześcijańska (rycerska): jeden Bóg, jedna religia, jeden światopogląd, jeden język, filozofia, sztuka, powszechnie znane symbole itd. - wykorzystuje w interpretacji pieśni i dzieł sztuki średniowiecznej potrzebne konteksty (kulturowy, religijny, filozoficzny, historyczny) - rozpoznaje specyfikę tekstu naukowego, analizując jego temat, styl, sposób prowadzenia wywodu - *podejmuje rozważania na temat tradycji i dziedzictwa oraz ich roli w kształtowaniu się tożsamości narodu - przedstawia własną propozycję odczytania wiersza K.K. Baczyńskiego, uzasadnia ją

<p>Dzieła filozoficzne św. Augustyna i św. tomasza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Wyznań św. Augustyna</i> i <i>Sumy teologicznej św. tomasza</i> z Akwinu - *określa ich tematykę i problematykę - *dostrzega religijny charakter dzieł i wiąże go z teocentrycznym charakterem kultury średniowiecza - *na podstawie fragmentu <i>Wyznań</i> wskazuje cechy świata stworzonego przez Boga (według Augustyna) - *interpretuje naukę św. Augustyna jako filozofię intuicji i miłości - *interpretuje naukę św. tomasza jako filozofię racjonalnego porządku i hierarchii - *wyjaśnia pojęcie iluminacji (oświecenia ludzkiego umysłu przez Boga), wiążąc je z teorią poznania - *przedstawia związek filozofii św. tomasza ze średniowieczną scholastyką - *nakreśla główny zarys nauki św. tomasza zawarty w <i>Sumie teologicznej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - *rozpoznaje i komentuje literackie cechy <i>Wyznań św. Augustyna</i> - *przedstawia zawartą w pismach św. Augustyna koncepcję dobra i zła - *analizuje przedstawione przez św. tomasza dowody na istnienie Boga - *analizuje strukturę czytanych tekstów (tezy, argumentacja, sposoby prowadzenia wywodu) - *na przykładzie myśli św. Augustyna i św. tomasza określa różne sposoby pojmowania filozofii - *wskazuje antyczne źródła augustynizmu i tomizmu (idealizm Platona i ład Arystotelesowski) - *określa filozoficzne źródła chrześcijańskiej koncepcji człowieka - *na przykładach pochodzących z epoki średniowiecza wskazuje związek filozofii z innymi dziedzinami kultury
<p>2. W kręgu ideałów: święci.</p> <p>Średniowieczne wzorce osobowe.</p> <p>Święty Aleksy – asceta.</p> <p>Św. Franciszek z Asyżu – pochwała stworzenia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Legendy o św. Aleksym</i> oraz <i>Kwiatków św. Franciszka z Asyżu</i> - przedstawia tematykę i problematykę utworów - streszcza i opowiada poznane fragmenty - przedstawia dzieje świętego Aleksiego i charakteryzuje jego postać - parafrazuje tekst <i>Legendy o św. Aleksym</i>, „przekłada” go na język współczesny - w tekście utworu wskazuje i wyjaśnia archaizmy leksykalne, fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe - przedstawia wzorzec osobowy świętego ascety na przykładzie św. Aleksiego - wiąże ideał ascezy z teocentryzmem i średniowieczną koncepcją człowieka - wyjaśnia pojęcia: hagiografia, legenda (życiorys), asceza, asceta - *w żywocie świętego Aleksiego wskazuje stałe elementy utworu hagiograficznego (schemat, charakterystyczne epizody) 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje wzorzec świętego ascety w kontekście średniowiecznej filozofii człowieka - przedstawia wzorzec kompozycyjny (schemat) średniowiecznej legendy (życiorys); odnajduje go w czytanych utworach - *przedstawia różne formy ascezy średniowiecznej (np. na podstawie malarstwa przywołanego w podręczniku) - formułuje własne sądy i opinie na temat średniowiecznych wzorców ascezy, uzasadnia je, przytaczając argumenty - *korzystając z literatury naukowej i popularnonaukowej w pogłębiony sposób przedstawia formy ascezy średniowiecznej, odwołując się do przykładów - w pieśni <i>Pochwała stworzenia...</i> odnajduje średniowieczną wizję hierarchizacji świata - opisuje obraz Boga i świata wyłaniający się z utworu Franciszka

	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia decyzję życiową świętego Aleksego, biorąc pod uwagę różne punkty widzenia; uzasadnia swoje sądy - rozpoznaje i wyjaśnia elementy symboliczne i alegoryczne w <i>Kwiatkach św. Franciszka</i> (np. dwunastu towarzyszy, nauczanie w drodze, wilk jako alegoria zła) - charakteryzuje postać św. Franciszka i jego stosunek do natury - rozpoznaje pochwalny charakter <i>Pochwały stworzenia, którą wyśpiewał św. Franciszek</i>; wskazuje w niej cechy hymnu - wymienia główne wartości wiążące się z duchowością franciszkańską, np. pokój, dobro, pokora, ubóstwo, radość i pogoda, miłość do stworzeń - wypowiada swój sąd na temat znaczenia postawy franciszkańskiej (i ideałów franciszkańskich) we współczesnym świecie - w swoich wypowiedziach używa trafnie pojęć: <i>franciszkanizm, franciszkański</i> - wykorzystuje w interpretacji utworów potrzebne konteksty (np. filozoficzny, kulturowy, historyczny, egzystencjalny) - pisze dłuższą wypowiedź (argumentacyjną) np. na temat koncepcji świętości we współczesnym świecie - tworzy plan kompozycyjny własnej wypowiedzi - odnajduje elementy postawy franciszkańskiej w malarstwie Giotto - odczytuje średniowieczne dzieła malarstwa nawiązujące do postaci ascetów oraz życia św. Franciszka; uwzględnia właściwości tworzywa i specyfikę środków artystycznych - czyta ze zrozumieniem fragmenty eseistyki naukowej, znajdując w nich informacje potrzebne do zrozumienia utworów średniowiecznych 	<ul style="list-style-type: none"> - na podstawie literatury naukowej komentuje model świętości reprezentowany przez św. Franciszka - *charakteryzuje filozofię franciszkańską w pogłębiony sposób (na podstawie samodzielnie znalezionych źródeł) - opisuje dzieło Giotto, *odnajdując w nim nowe widzenie świata w sztuce późnego średniowiecza - porównuje model świętości Aleksego i Franciszka - pisze rozprawkę lub esej na temat omawianych zagadnień
--	---	---

<p>3. W kręgu ideałów – rycerze i władcy.</p> <p>Średniowieczne wzorce osobowe. Rycerz doskonały.</p> <p>Chrześcijański władca.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Pieśni o Rolandzie</i> oraz <i>Kroniki polskiej</i> Galla Anonima; przedstawia ich tematykę i problematykę - charakteryzuje Rolanda jako ideał cnót rycerskich - przedstawia okoliczności śmierci Rolanda, wskazując symboliczny (alegoryczny) charakter towarzyszących jej motywów i gestów; dostrzega idealizację bohatera - na podstawie kroniki Galla Anonima charakteryzuje idealnego władcę średniowiecznego - w opisie władców wskazuje elementy hiperbolizacji, idealizacji itp. oraz określa ich funkcje - wskazuje źródła autorytetu władcy w średniowieczu (król na obraz Boga) - określa miejsce kroniki Galla Anonima w kulturze polskiego średniowiecza, *zestawiając ją z <i>Opowieściami Okrągłego Stołu</i> i innymi cyklami rycerskimi - krótko przedstawia średniowieczne wzorce osobowe (rycerz, święty, władca), wskazuje ich wspólne cechy - wykorzystuje w interpretacji utworów potrzebne konteksty (np. historyczny, kulturowy, malarski) - dostrzega związek wzorców osobowych średniowiecza z ideałami Kościoła i teocentrycznym charakterem epoki 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje średniowieczną kulturę rycerską, przedstawiając jej wartości, ceremoniał, obyczaje itp. - przedstawia kulturę rycerską jako przejaw uniwersalizmu średniowiecznej Europy - podaje podstawowe informacje o genezie, autorstwie i funkcjach ideowych <i>Pieśni o Rolandzie</i> oraz <i>Kroniki polskiej</i> - wskazuje i interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworów - wymienia najśłynniejsze cykle opowieści rycerskich średniowiecza i *krótko je omawia - wyjaśnia ideę okrągłego Stołu oraz symbolikę Graala - *szerzej omawia gatunki średniowiecznej historiografii (pieśni o czynach, kroniki, romanse rycerskie) - przedstawia kronikę jako gatunek średniowiecznej historiografii - *wymienia najwybitniejszych polskich kronikarzy średniowiecznych i określa charakter ich dzieł - określa rolę historiografii w kulturze średniowiecza - porównuje wzorzec osobowy rycerza z ideałem starogreckiego herosa - porównuje sposób ukazania ideałów rycerskich w literaturze i malarstwie średniowiecza ⇒
	<ul style="list-style-type: none"> - wykorzystuje informacje znalezione w tekście naukowym (Marii Ossowskiej) - wyjaśnia pojęcia: epika rycerska, romans rycerski, pieśń o czynach, truverzy, historiografia, roczniki, kronika - *dostrzega stereotyp rycerza utrwalony w związkach frazeologicznych, np.: postąpić po rycersku, podjąć rękawicę - w swoich wypowiedziach posługuje się pojęciami: <i>alegoria, symboliczność, etyka rycerska; apoteoza, heroizm, sakralizacja, idealizacja</i> - odczytuje dzieła sztuki średniowiecznej nawiązujące do wzorców osobowych rycerza i władczy; *interpretuje alegoryczne i symboliczne znaczenia wyrażone środkami malarskimi - omawia wartości propagowane przez utwory, poddaje je refleksji - w dłuższej, spójnej wypowiedzi formułuje tezy i argumenty przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych - *przedstawia sposób ukazania rycerzy średniowiecznych w wybranych filmach; analizuje zastosowane w nich środki filmowe - zabiera głos w dyskusji na temat oglądanych filmów o tematyce rycerskiej - wyjaśnia, na czym polegała dwujęzyczność polskiego średniowiecza - wskazuje najdawniejsze zapożyczenia z łaciny obecne w języku polskim 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia charakterystyczne środki wyrazu filmowego i określa ich funkcje (powtórzenie wiadomości ze szkoły podstawowej) - w dyskusji na temat filmu wykorzystuje wiadomości o warsztacie pracy reżysera filmowego - korzysta z samodzielnie znalezionych materiałów, by pogłębić wiedzę na temat omawianych zagadnień

<p>4. Średniowieczna miłość.</p> <p>Romane rycerskie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Dziejów Tristana i Izoldy</i> - streszcza, opowiada, relacjonuje utwór (w całości lub fragmentach) - określa tematykę i problematykę dzieła - przedstawia własne odczucia i refleksje związane z lekturą - charakteryzuje postacie kochanków, opisuje rodzaj łączącej ich miłości - w postaciach bohaterów odnajduje wzorce osobowe i ideały epoki średniowiecza - określa, na czym polega tragizm losów tristana i Izoldy - interpretuje elementy symboliczne i alegoryczne utworu - czyta ze zrozumieniem tekst naukowy - przy pomocy tekstu naukowego rekonstruuje wzorzec miłości rycerskiej i podaje cechy romansu rycerskiego - określa charakter świata przedstawionego w romansach rycerskich - pisze pracę na temat różnych wzorców miłości na podstawie samodzielnie opracowanego planu - odnajduje w utworach literackich i w dziełach malarskich przejawy (związanego z kulturą rycerską) średniowiecznego kultu czystości, dziewictwa, kobiety - odczytuje alegorie przedstawione na wskazanych obrazach średniowiecznych - *wyjaśnia funkcje nawiązań średniowiecznych w wierszu Haliny Poświatowskiej *** [tutaj leży Izold jasnawłosa] 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje cechy utworu składające się na konwencję romansu rycerskiego (np. sposób prowadzenia narracji, zwroty do adresatów) - *dostrzega archetypiczność postaci tristana i Izoldy - w pogłębiony sposób interpretuje źródła konfliktu moralnego, jaki przeżywają bohaterowie (między etyką rycerską i honorem – a uczuciem, siłą namiętności) - określa, jaką rolę w utworze pełni magia (rozpoznaje sposób kreowania świata przedstawionego) - *porównuje sposób przedstawienia świata wartości rycerskich w <i>Pieśni o Rolandzie</i> i <i>Dziejach Tristana i Izoldy</i> - porównuje wzorzec miłości ukazany w <i>Dziejach Tristana i Izoldy</i> z wzorcami współczesnymi - określa źródła związanego z kulturą rycerską średniowiecznego kultu czystości, dziewictwa, kobiety - *porównuje idee ukazane w sposób alegoryczny w opowieściach rycerskich i w średniowiecznym malarstwie - przedstawia swoją koncepcję odczytania wiersza Haliny Poświatowskiej i uzasadnia ją, odwołując się do tekstu
<p>5. Śmierć i zaświaty.</p> <p>*François Villon i jego <i>Wielki testament</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Wielkiego testamentu</i> F. Villona; określa tematykę i problematykę utworu - *przedstawia źródła średniowiecznej fascynacji śmiercią - *rozpoznaje w utworze elementy groteskowe oraz motywy tańca śmierci i <i>ubi sunt?</i> - *przedstawia topos <i>ubi sunt?</i> i związane z nim znaczenia w kulturze średniowiecza - *określa funkcje pytań retorycznych, nagromadzeń, wylczeń i epitetów w utworze Villona - *przedstawia propozycję samodzielnej interpretacji utworu - *rozpoznaje gatunek literacki utworu (starofrancuska ballada) - *wykazuje odmiennność utworu Villona na tle dotychczas poznanej literatury średniowiecza - *wykorzystuje wiedzę o biografii autora do interpretacji wymowy utworu; wyjaśnia pojęcie <i>legenda biograficzna</i> - czyta ze zrozumieniem fragment tekstu naukowego (<i>Jesieni średniowiecza</i> J. Huizingi); na jego podstawie wymienia motywy tematyczne kultury średniowiecza związane ze śmiercią 	<ul style="list-style-type: none"> - * podaje informacje na temat życia i twórczości F. Villona, wiążąc biografię z charakterem jego utworów - *wskazuje w <i>Wielkim testamencie</i> językowe i stylistyczne wykładniki groteski - wyjaśnia, czym była <i>jesień średniowiecza</i> i jakie zjawiska kulturowe wiążą się z tym określeniem - *na podstawie przekładu t. Żeleńskiego-Boya wyjaśnia, czym jest stylizacja językowa (archaizacja) - wie, że w każdej epoce istniał nieoficjalny nurt kultury nazywany „kulturą karnawału”: prześmiewczy, ludowo-jarmarczny, opozycyjny wobec kultury oficjalnej

<p>Średniowieczny wizerunek śmierci.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Rozmowy mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i>: określa tematykę i problematykę utworu - parafrazuje tekst (znajduje współczesne odpowiedniki form archaicznych) - przedstawia i opisuje bohaterów utworu; charakteryzuje śmierć i jej zachowanie - wskazuje w <i>Rozmowie...</i> komizm sytuacyjny, komiczną degradację obrazu śmierci, wymieszanie grozy i śmieszności - wskazuje w utworze cechy dialogu jako gatunku średniowiecznej literatury moralistycznej - wyjaśnia, czym był średniowieczny motyw <i>tańca śmierci (dance macabre)</i>, odnajduje go w różnych dziełach sztuki i utworach literackich - dostrzega dydaktyczno-moralizatorskie przesłanie <i>Rozmowy...</i> i dzieł sztuki zawierających motyw tańca śmierci - poprawnie posługuje się terminami: <i>teocentryzm, alegoria, utwór dydaktyczno-moralizatorski, dialog, taniec śmierci</i> - *na podstawie wiedzy o epoce wyjaśnia, dlaczego w średniowieczu powstała <i>sztuka umierania (ars moriendi)</i> - czyta ze zrozumieniem tekst naukowy (fragment <i>Jesieni średniowiecza</i> J. Huizingi), znajduje w nim informacje potrzebne do interpretacji utworu - wskazuje koniec świata i Sąd ostateczny jako częsty motyw w sztuce średniowiecza - interpretuje sposób przedstawienia Sądu ostatecznego na obrazie Lochnera; odnajduje w nim cechy właściwe sztuce średniowiecza - odnajduje w utworze i rozpoznaje różne rodzaje archaizmów 	<ul style="list-style-type: none"> - zauważa w utworze elementy zarówno dydaktyczno-moralizatorskie, jak i ludyczne oraz komiczne - *dostrzega w utworze efekty groteskowe - wskazuje w nim elementy satyry społecznej - wyjaśnia, czym były średniowieczne moralitety (określa ich tematykę, charakter i funkcję) - odwołując się do wiedzy o światopoglądzie epoki, panującej filozofii, koncepcji człowieka itp., uzasadnia powszechność motywów eschatologicznych w literaturze i sztuce średniowiecza - na podstawie czytanych fragmentów <i>Jesieni średniowiecza</i> przedstawia trzy wątki tematyczne wiążące się ze śmiercią w literaturze i sztuce średniowiecza - *porównuje sposób wprowadzenia efektów groteskowych w utworze literackim i dziełach sztuk plastycznych - wskazuje w utworze i wyjaśnia archaizmy leksykalne, fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe - *odróżnia znaczenie etymologiczne i realne wyrazu (np. miednica)
--	--	--

<p>Wędrowka po zaświatach.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Boskiej komedii</i> Dantego - określa tematykę i zamysł dzieła (przestroga dla błądzącej ludzkości, którą trzeba zawrócić ze złej drogi) - streszcza, opowiada poznane fragmenty - przedstawia głównych bohaterów poematu - *przedstawia wędrowkę bohaterów po zaświatach oraz wyjaśnia jej symboliczny charakter - wskazuje i wyjaśnia elementy alegoryczne oraz symboliczne pojawiające się w czytanych fragmentach - *interpretuje toposy i archetypy pojawiające się w utworze - przedstawia i *interpretuje kompozycję utworu - poprawnie posługuje się pojęciami: <i>eschatologia, alegoria, tercyna</i> - na podstawie lektury przedstawia średniowieczne wyobrażenie ziemi, piekła, czyśćca i raju - porównuje obraz piekła w <i>Boskiej komedii</i> i na obrazie Memlinga <i>Piekło</i> - wyjaśnia, czemu <i>Boską komedię</i> uważa się za sumnę średniowiecza (udowadnia, że zmierza ona do uporządkowania obrazu świata) - interpretuje wiersz Różewicza <i>Grób Dantego</i> w <i>Rawennie</i>, wykorzystując wskazówki z podręcznika 	<ul style="list-style-type: none"> - objaśnia tytuł utworu - analizuje środki stylistyczne służące opisowi mąk piekielnych, określa ich funkcje - porównuje obrazy zaświatów i stosunek do życia ziemskiego Homera i Dantego - wykorzystuje różne konteksty (biograficzny, filozoficzny, kulturowy) do interpretacji fragmentów - *dostrzega w utworze Dantego nawiązania do <i>Eneidy</i>; - wskazuje w utworze Dantego elementy średniowieczne i znamionujące nową epokę - określa, jak poeta pojmuje miłość - *wyjaśnia wybór przewodników oprowadzających poetę po zaświatach - *odwołując się do <i>Boskiej komedii</i> Dantego oraz samodzielnie znalezionych tekstów naukowych, dokonuje syntezy średniowiecznego obrazu świata - przedstawia własną propozycję odczytania wiersza Różewicza <i>Grób Dantego</i> w <i>Rawennie</i>, uzasadnia ją
--------------------------------	--	---

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

Budowa języka.	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia język jako uporządkowaną całość; wymienia jednostki i podsystemy języka - wyjaśnia, czym jest gramatyka, wymienia jej działy - opisuje zdanie jako podstawową jednostkę wyrażania myśli - przedstawia i rozpoznaje w tekście typy i rodzaje zdań (oznajmujące, pytające i rozkazujące, pojedyncze i złożone, złożone podrzędnie, współrzędnie i wielokrotnie itp.) - rozpoznaje i analizuje zdania wielokrotnie złożone - wyjaśnia, czym jest leksem 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia język jako strukturę o budowie hierarchicznej (wymienia jednostki i podsystemy języka w odpowiednim porządku)
Język jako system znaków.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia różne typy znaków i podaje ich przykłady - rozpoznaje znaki naturalne i konwencjonalne w otaczającej rzeczywistości; odczytuje je - wyjaśnia, czym jest znak językowy - określa funkcje różnych typów znaków w tekście - omawia relacje między znakiem a rzeczywistością - odczytuje wybrane dzieła sztuki (np. malarstwa), rozpoznając w nich symbole i omawiając ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje język jako system znaków - *analizuje związki między treścią a formą w znakach językowych
Styl biblijny.	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji - wymienia główne cechy stylu biblijnego (metaforyka, symbole, podniosłe słownictwo, archaizmy itp.) - w czytanych tekstach rozpoznaje charakterystyczne cechy stylu biblijnego, nazywa je i określa ich funkcje - zna słynne biblizmy, odczytuje ich znaczenia - rozpoznaje stylizację biblijną 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje charakterystyczne cechy budowy zdania biblijnego (inwersja składniowa, paralelizmy składniowe, anafory, rozpoczynanie zdań od spójników itp.) - w czytanych tekstach wskazuje cechy stylu biblijnego, dokładniej je omawia i określa ich funkcje - *wie, czym jest parataksa
Frazeologizmy, sentencje aforyzmy. Mitologia i Biblia w języku – czyli mitologizmy i biblizmy.	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest frazeologizm - rozpoznaje frazeologizmy w tekście, objaśnia ich znaczenia - korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego i słownika frazeologicznego (także w wersji online) - na przykładach wybranych frazeologizmów odróżnia zamierzoną innowację językową od błędu językowego - dostrzega błędy frazeologiczne i poprawia je - wyjaśnia, czym jest sentencja, aforyzm, przysłowie (na przykładach) - poprawnie i stosownie używa frazeologizmów w swoich wypowiedziach - wymienia najważniejsze źródła frazeologizmów (mity greckie, Biblia, literatura) - podaje i wyjaśnia znane frazeologizmy wywodzące się z mitologii i Biblii, stosuje je w tekstach własnych <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje nacechowanie stylistyczne różnych frazeologizmów (np. potoczne, uwznioślające) 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje większy zasób frazeologizmów (niż na poziom podstawowy) i wskazuje ich źródła - wyjaśnia, na czym polega błąd frazeologiczny (na przykładach) - rozpoznaje różne typy błędów frazeologicznych - określa funkcję innowacji frazeologicznej w tekście - podaje i objaśnia większy zasób mitologizmów i biblizmów (niż na poziom podstawowy) - wykorzystuje wiedzę z zakresu frazeologii w interpretacji tekstów kultury - wyjaśnia, czym są tzw. skrzydlate słowa; podaje przykłady, wyjaśnia pochodzenie tego terminu

<p>Procesy językowe w dawnej polszczyźnie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie archaizmu językowego - rozróżnia rodzaje archaizmów (np. leksykalne, fonetyczne, słotwórcze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe) - *przedstawia pochodzenie języka polskiego (miejsce języka polskiego wśród innych języków europejskich i słowiańskich) - *wymienia i krótko przedstawia najważniejsze procesy fonetyczne, które zaszły w dawnej polszczyźnie (przegłos polski, zanik jerów, wymiany spółgłosek) - *na wybranych przykładach przedstawia ślady we współczesnym słownictwie dawnych procesów fonetycznych: oboczności tematyczne, e ruchome - *podaje przykłady zmian w gramatyce języka polskiego (np. zanik liczby podwójnej) i przedstawia ich współczesne ślady - wyjaśnia, na czym polegała dwujęzyczność polskiego średniowiecza - wskazuje najdawniejsze zapożyczenia z łaciny obecne w języku polskim 	<ul style="list-style-type: none"> - *wymienia najważniejsze grupy języków indoeuropejskich, podając przykłady należących do nich języków - *przedstawia najważniejsze różnice między współczesnym a dawnym systemem fonetycznym języka polskiego - *przedstawia zmiany fonetyczne języka polskiego jako proces zachodzący na przestrzeni wieków - *dostrzega związek między dawnymi procesami językowymi a współczesną ortografią i fleksją - *odróżnia znaczenie etymologiczne i realne wyrazu (np. miednica)
<p>Końcówki wyrazów dawniej i dziś.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - w czytanych tekstach dawnych wskazuje końcówki wyrazów różniące się od dzisiejszych - *podaje przykłady różnic końcówek fleksyjnych rzeczowników w dawnej polszczyźnie i dzisiejszej (np. w celowniku) - podaje zasady pisowni zakończeń -i, -ii, -ji w dzisiejszej pisowni polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - *analizuje różnice końcówek fleksyjnych w dawnej polszczyźnie i dziś - wskazuje przykłady, jak różne zakończenia fleksyjne różnicują nacechowanie wyrazów
<p>Język i styl utworów średniowiecza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - w czytanych utworach wskazuje charakterystyczne cechy języka i stylu średniowiecza - *przedstawia (ogólnie) początki polskiego języka literackiego - wyjaśnia, na czym polegała dwujęzyczność polskiego średniowiecza - wskazuje najdawniejsze zapożyczenia z łaciny obecne w języku polskim 	<ul style="list-style-type: none"> - *wyjaśnia, na czym polegała dwujęzyczność polskiego średniowiecza - *wyjaśnia (na przykładach), jak łacina i inne języki wpłynęły na kształtowanie się polszczyzny

Klasa 1, część 2

Dział programowy. Tematyka i problematyka	Wymagania podstawowe oceny: dopuszczający i dostateczny	Wymagania ponadpodstawowe oceny: dobry i bardzo dobry
IV. RENESANS		
Ucze ń:		
Wprowadzenie do renesansu (wiadomości ogólne).	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie podstawy periodyzacji literatury, podaje ogólne informacje o renesansie (nazwa, czas trwania, kolebka epoki, główne hasła) - wskazuje antyk jako źródło renesansu - wskazuje najważniejsze idee renesansowe - wyjaśnia terminy: humanizm, reformacja; *rozwija każde z zagadnień - wymienia wynalazki i odkrycia stanowiące fundamenty renesansu; *szerzej przedstawia ich znaczenie - wymienia najważniejszych renesansowych humanistów i podaje podstawowe informacje na ich temat - przedstawia krótko wybitnych twórców włoskiego renesansu - *rozpoznaje styl renesansowy w architekturze i sztuce, podaje jego główne cechy, rozpoznaje dzieła - podaje podstawowe informacje na temat renesansu w Polsce (kontekst historyczny, postacie) 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje szersze informacje nt. humanizmu i reformacji - wyjaśnia, jak się przejawiał renesansowy kult starożytności - szerzej prezentuje sylwetki wybitnych humanistów oraz mistrzów włoskiego renesansu na podstawie samodzielnie znalezionych informacji - *szerzej charakteryzuje styl renesansowy w architekturze i sztuce, wymienia i omawia przykładowe wybitne dzieła renesansu

<p>I. Człowiek renesansu.</p> <p>Renesansowa koncepcja godności człowieka. Renesansowy artysta i jego biografia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Mowy o godności człowieka</i> G. Pico della Mirandoli (fragm.) oraz <i>Pieśni XIX, ks. II, Pieśni XXIV, ks. II</i> i wybranych fraszek J. Kochanowskiego, a także oraz fragmentów związanej z nimi literatury naukowej; rozpoznaje ich tematykę i problematykę - wskazuje człowieka i jego sprawy jako temat filozofii i literatury renesansu - prezentuje sylwetki mistrzów włoskiego renesansu oraz wybitnych humanistów europejskich - wymienia najważniejsze „hasła” odrodzenia i krótko je komentuje - określa, jaka koncepcja człowieczeństwa wyłania się z czytanych utworów; przedstawia renesansową koncepcję godności człowieka - określa, jaka koncepcja poety (artysty) zawarta jest w <i>Pieśni XXIV, ks. II</i> - wskazuje środki stylistyczne w utworach Kochanowskiego i określa ich funkcje (np. porównania, epitety, przerzutnie...) - na podstawie czytanych tekstów określa, jak w renesansie zmieniły się (w stosunku do średniowiecza) poglądy na człowieka, jego relacje ze światem i Bogiem - wyjaśnia, jak myśliciele renesansu pojmowali człowieczeństwo *i wskazuje antyczne źródła tych poglądów (Platon) - przedstawia pieśń i fraszkę jako gatunki literackie; wymienia rodzaje fraszek (odnosi je do konkretnych utworów) - określa miejsce pieśni i fraszek w twórczości Kochanowskiego (w zakresie wiadomości zawartych w podręczniku) 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje humanizm jako prąd umysłowy odrodzenia; określa jego źródła światopoglądowe - wykorzystuje samodzielnie znalezione informacje do przedstawienia postaci renesansowych humanistów i ich dorobku - „hasła” renesansowe (np. <i>człowiekiem jestem...</i>) czyni kluczem do odczytania wskazanych utworów J. Kochanowskiego - w <i>Pieśni XIX, ks. II</i> i znanych fraszkach dostrzega nawiązania do filozofii stoickiej i epikurejskiej - porównuje renesansową koncepcję artysty (na podstawie <i>Pieśni XXIV</i>) z jego statusem w starożytności (na podstawie poznanych utworów Horacego) i w średniowieczu - porównuje <i>Pieśń XXIV</i> Kochanowskiego z odą Horacego <i>Wybudowałem pomnik</i>; określa stosunek artystów renesansowych do wzorów antycznych - wyjaśnia, czym był horacjanizm - *wyjaśnia, kim był renesansowy <i>poeta doctus</i> - analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową pieśni - charakteryzuje pieśń jako gatunek renesansowy, zwracając uwagę na jego tradycję literacką - omawia wartość artystyczną znanych pieśni i fraszek - wyjaśnia, czym jest epigramat - interpretuje wymowę fresku Michała Anioła <i>Stworzenie Adama</i>, zwracając uwagę na relacje między Bogiem a człowiekiem ⇒
	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje wiersz sylabiczny - wskazuje mitologiczne wątki i motywy w dziełach J. Kochanowskiego, objaśnia je - w czytanych utworach literackich i poznawanych dziełach sztuki wskazuje nawiązania sztuki renesansu do antyku - komentuje i interpretuje dzieła sztuki renesansowej (z podręcznika) - wyjaśnia określenie <i>curriculum vitae</i> - wie, w jakich sytuacjach potrzebne jest dziś CV - pisze własne CV w różnych formach (opisowej i w punktach) - analizuje strukturę tekstu naukowego; odczytuje jego sens, główną myśl, śledzi argumentację - realizuje projekt edukacyjny związany dotyczący sztuki renesansu i jej twórców; wykorzystuje zasoby stron internetowych - wykazuje się znajomością i rozumieniem poznanych w szkole podstawowej fraszek Kochanowskiego - odwołując się do fraszek, określa renesansowy ideał życia - nazywa rodzaje fraszek (żartobliwa, filozoficzno-refleksyjna, autobiograficzna, autotematyczna, satyryczna itp.), podając przykłady konkretnych utworów 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje dzieła sztuki renesansowej w kontekście filozofii renesansowej o renesansowej koncepcji człowieka - *na przykładach konkretnych dzieł wskazuje źródła inspiracji sztuki renesansu (natura i sztuka starożytna) - *wykorzystuje tekst naukowy do pogłębienia interpretacji utworów Kochanowskiego oraz w interpretacji dzieł sztuki - *znajduje książki oraz strony internetowe poświęcone sztuce, zbiera informacje na temat geniuszy włoskiego renesansu, sporządza bibliografię tematyczną lub bazę danych - *wygłasza referat na temat sztuki renesansu, posługując się przygotowanym wcześniej konspektem - interpretuje fraszki Kochanowskiego, sytuując je w kontekście filozoficznym (stoicyzm, epikureizm) - *wiąże znane sobie fraszki z różnymi okresami w biografii autora - wyjaśnia, dlaczego fraszki Kochanowskiego można uważać za „pamiętnik liryczny poety”; buduje dłuższą wypowiedź na ten temat

<p>2. Odkrycie Świata i boje o renesans.</p> <p>Harmonia świata i harmonia duszy. Człowiek wobec ładu natury i wspaniałości Boga.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem wybranych pieśni, psalmów i fraszek J. Kochanowskiego (w tym: <i>Hymn, Pieśń II ks. I</i>) oraz fragmentów związanej z nimi literatury naukowej; rozpoznaje ich tematykę i problematykę - na podstawie czytanych utworów oraz dzieł sztuki określa stosunek twórców renesansowych do natury - określa, jaki obraz Boga, świata i człowieka wyłania się z ww. utworów - wskazuje obecny w hymnie topos Boga artysty (<i>Deus artifex</i>) - dostrzega wpływ filozofii stoickiej i epikurejskiej na światopogląd poety - *interpretuje wiersze w kontekście filozofii renesansowej - interpretuje dzieła, wskazując ukazane w nich wartości ważne dla poety - określa, jaką funkcję w utworach Kochanowskiego pełnią opisy natury - charakteryzuje pieśń i hymn jako gatunki literackie i wskazuje ich cechy w utworach Kochanowskiego - określa relacje między człowiekiem a Bogiem przedstawione w psalmach - wyjaśnia, na czym polega specyfika przekładu psalmów Kochanowskiego - wyjaśnia pojęcie parafrazy, odnosząc je do czytanych utworów - analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową czytanych wierszy - wskazuje zastosowane w wierszach środki stylistyczne i określa ich funkcje - przedstawia cechy stylu klasycznego; odnosi je do utworu Kochanowskiego oraz dzieł sztuki renesansu - określa, na czym polega nowa, optymistyczna wizja świata przedstawiona w literaturze renesansowej - *odczytuje dzieła malarskie epoki (np. Botticellego, P. Bruegla) w kontekście renesansowego „odkrywania świata” 	<ul style="list-style-type: none"> - *porównuje sposób ukazania natury w poezji i malarstwie renesansu (np. w utworze M. Reja i na obrazach P. Bruegla) - *wymienia i komentuje charakterystyczne cechy polszczyzny M. Reja - przedstawia renesansowy obraz świata i człowieka w <i>Hymnie J. Kochanowskiego</i> w kontekście filozofii renesansu - *opisuje poetykę wskazanego wiersza J. Kochanowskiego jako przykład stylu klasycznego - wyjaśnia, czym był renesansowy klasycyzm (jako styl w sztuce i jako światopogląd) - interpretuje wskazane pieśni i fraszki J. Kochanowskiego w kontekście filozoficznym (stoicyzm, epikureizm, neoplatonizm) - *wykazuje, iż sztuka renesansowa dążyła do odzwierciedlenia kosmicznego ładu świata - *wyjaśnia, na czym polegały renesansowe odkrycia w zakresie języka - przedstawia główne zasługi dla kultury reformacji i jej twórców - *uzasadnia związek reformacji z rozwojem piśmiennictwa i języków narodowych.
	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego renesans nazywany jest epoką odkryć (ogólnie i na podstawie czytanych utworów) - rozpoznaje kontynuacje i nawiązania do ideałów renesansowych w poezji współczesnej - *interpretuje dzieła współczesne (np. J. Iwaszkiewicz <i>Pogoda lasu</i>) jako dialog z poezją renesansu i ideałami klasycznymi - czyta ze zrozumieniem tekst naukowy; przetwarza zawarte w nim informacje - analizuje strukturę tekstu naukowego; odczytuje jego główną myśl i argumentację; śledzi sposób prowadzenia wywodu 	⇒

<p>*Rabelais i ludowa kultura śmiechu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów utworu - *streszcza, opowiada, parafrazuje poznane fragmenty - *przedstawia i charakteryzuje bohaterów, dostrzegając ich satyryczność i elementy karykaturalne - *rozpoznaje fantastyczną i groteskową konwencję utworu - *wskazuje w utworze elementy satyryczne (wyjaśnia, na czym polega prześmiewczy charakter utworu) - *odczytuje powieść (na podstawie znanych fragmentów) jako polemikę z kulturą średniowiecza - *w żywocie Gargantui dostrzega parodię schematu hagiograficznego - *w czytanych fragmentach wskazuje charakterystyczne cechy stylu Rabelais'go - *rozpoznaje motyw walki Postu z Karnawałem i w literaturze i malarstwie; określa jego znaczenia uniwersalne - *odczytuje tematykę i idee wyrażone na obrazie Petera Bruegla; 	<ul style="list-style-type: none"> - *podaje podstawowe informacje o postaci Rabelais'go, wskazując w jego biografii elementy typowe dla renesansowego humanisty - *wyjaśnia, czym była ludowa kultura śmiechu (karnawału); dostrzega jej elementy w powieści Rabelais'go - *przedstawia związki powieści Rabelais'go z literaturą jarmarczną epoki - *wyjaśnia specyfikę fantastycznej konwencji utworu - *charakteryzuje rodzaj humoru występujący w utworze - *wskazuje opozycyjność utworu Rabelais'go wobec ideałów klasycznych - *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl Rabelais'go - *odczytuje przekaz dzieła Bruegla, analizując charakterystyczne dla tego malarza środki artystyczne - *porównuje inspiracje ludową kulturą karnawału w utworze Rabelais'go i na obrazie Bruegla
<p>3. W teatrze Życia codziennego - miłość i małżeństwo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem noweli Boccaccia <i>Sokół</i>, wybranych sonetów Petrarcki oraz fragmentów <i>Pieśni świętojańskiej o Sobótce</i> Kochanowskiego - rozpoznaje tematykę i problematykę ww. utworów oraz dostrzega ich związek z renesansową wizją świata - odwołując się do czytanych utworów, wykazuje, iż nowym bohaterem literatury renesansowej jest zwykły człowiek i świat jego uczuć - określa, jak Petrarcka pojmuje miłość - przedstawia sytuację liryczną i przeżycia wewnętrzne podmiotu mówiącego w sonetach - charakteryzuje sonet jako gatunek liryczny - wskazuje charakterystyczne dla Petrarcki środki literackie (np. antyteza, oksymoron, kontrast) i określa ich funkcje - *wyjaśnia pojęcie petrarkizm - odwołując się do utworów literackich i obrazów, omawia wizerunek kobiety w poezji i malarstwie renesansu - analizuje renesansowe opisy kobiecej urody - przedstawia <i>Pieśń świętojańską o Sobótce</i> jako pierwszą polską sielankę - streszcza, opowiada wydarzenia przedstawione w noweli <i>Sokół</i> - nazywa uczucia i przeżycia wewnętrzne bohaterów, określa motywy ich decyzji - ocenia postępowanie bohaterów i uzasadnia swoje sądy 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje informacje biograficzne o Petrarce i jego miłości do Laury - *wyjaśnia, na czym polega konwencjonalność opisu urody kobiecej w utworze Kochanowskiego - na podstawie poznanych w szkole (*i samodzielnie znalezionych) dzieł literackich i malarskich formułuje syntetyczną wypowiedź na temat obrazu kobiety w poezji renesansu - *wymienia różne rodzaje sonetu - omawia temat i budowę <i>Dekameronu</i> Boccaccia - uzasadnia renesansowy charakter czytanych utworów, odwołując się do ich tematyki i poetyki - *wyjaśnia, w jakim sensie w dziele Boccaccia „duch średniowiecza zmagają się z postawą renesansową” - podaje przykłady poznanych w szkole podstawowej nowel z sokołem (np. <i>Katarynka</i>, <i>Kamizelka</i> itp.), wskazuje motyw będący „sokołem” i objaśnia jego funkcję - *wyjaśnia, na czym polega idealizacja kobiety przedstawionej w poezji i malarstwie renesansu

	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia cechy noweli; wyjaśnia pojęcie nowela z sokołem - przedstawia sposób powiązania motywów miłości i śmierci w utworze Boccaccia - *porównuje sposób ukazania miłości i kobiety w pieśni Kochanowskiego, sonetach Petrarcki i noweli <i>Sokół</i> - wykorzystuje do interpretacji utworu potrzebne konteksty (np. malarski, historyczny, kulturowy, biograficzny) - przetwarza informacje z tekstu naukowego, *wykorzystuje je do pogłębienia interpretacji utworu literackiego (rozumienia jego kontekstu) - zabiera głos w dyskusji na temat ideału kobiety w epoce renesansu, a także jej sytuacji (w kontekście <i>Sokoła</i>); formułuje pytania, odpowiedzi, oceny - buduje spójną wypowiedź argumentacyjną na temat omawianych zagadnień	
--	--	--

<p>4. Jestem człowiekiem, jestem obywatelem.</p> <p>obywatelska i patriotyczna refleksja renesansu. Pierwszy polski dramat. Literatura w służbie obywatelskiej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Utopii</i> Morusa i <i>Kazań sejmowych</i> Skargi, a także <i>Odprawy posłów greckich</i> i wybranych pieśni o tematyce patriotyczno-obywatelskiej J. Kochanowskiego - rozpoznaje tematykę i problematykę ww. utworów oraz ich związek z obywatelską myślą renesansu - rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego czytanych utworów - wymienia i charakteryzuje bohaterów; ocenia ich postawy - na podstawie poznanych dzieł przedstawia najważniejsze kierunki myśli obywatelskiej i patriotycznej renesansu (państwo, władca, wzorzec obywatela-patrioty) - *podaje syntetyczne informacje o tym, jak rozwijała się myśl polityczno-społeczna w renesansie - wyjaśnia znaczenie pojęcia utopia, *makiawelizm - *ustosunkowuje się do modelu państwa przedstawionego w dziele Morusa, uzasadnia swoje sądy i opinie, wykorzystując np. wiadomości z historii - *opisuje i porównuje różne modele władcy (m.in. Machiavellego); wypowiada swoje sądy na ich temat i związanych z nimi zasad moralnych - charakteryzuje ideał władcy zawarty w pieśni chóru z <i>Odprawy...</i>; wskazuje obowiązki władcy wobec poddanych - charakteryzuje wzorzec osobowy obywatela-patrioty przedstawiony w utworach Kochanowskiego - streszcza poglądy autorów na obowiązki obywateli wobec ojczyzny - wyjaśnia sens porównania ojczyzny do tonącego okrętu (<i>Kazania sejmowe</i>) - odwołując się do tekstów, wymienia gatunkowe cechy kazania, dramatu renesansowego, pieśni - w czytanych tekstach wskazuje środki retoryczne (apostrofa, pytanie retoryczne, wykrzyknienie, antyteza, anafora, powtórzenie) i określa ich funkcje - rozpoznaje elementy retoryczne w czytanych dziełach; określa ich funkcje - w czytanych utworach rozpoznaje funkcję impresywną (perswazyjną); wskazuje typowe dla niej środki stylistyczne 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności powstania utworów; wykorzystuje kontekst historyczny i polityczny do pełnego ich odczytania - porządkuje w problemowe całości wiadomości na temat myśli polityczno-społecznej w renesansie; tworzy bazę danych - *przedstawia tradycję filozoficzną idealnego modelu państwa (Platon) - *nazywa ustrój panujący w utopii i porównuje go z innymi, znanymi sobie (np. z różnymi typami demokracji, monarchią itp.) - *wskazuje inne dzieła myśli polityczno-społecznej renesansu (np. <i>O poprawie Rzeczypospolitej</i> Frycza Modrzewskiego) - interpretuje wzorzec osobowy obywatela-patrioty w kontekście renesansowej koncepcji człowieka - *w ideale obywatelskim renesansu dostrzega cnotę rozumianą na wzór stoicki - w czytanych utworach rozpoznaje styl retoryczny, wskazując typowe dla niego środki stylistyczne (i określając ich funkcje) - interpretuje rozmowę Antenora z Aleksandrem jako spór retoryczny; śledzi i ocenia argumentację każdej ze stron, rozpoznaje argumenty uczciwe i nieuczciwe - wymienia gatunki publicystyki renesansowej (np. kazanie, oracja) - interpretuje metaforę pasterza i stada w pieśni chóru z <i>Odprawy posłów greckich</i> - porównuje różne modele władcy pojawiające się w myśli społecznej renesansu (Kochanowski, Machiavelli...) - *porównuje wzorce osobowe średniowiecza i renesansu, uwzględniając kontekst filozoficzny epok - charakteryzuje gatunki czytanych utworów (oracja, kazanie, dramat), *przywołując ich antyczne korzenie - analizuje kazania Skargi jako przykład renesansowej retoryki - *porównuje dramat renesansowy z tragedią grecką - *na konkretnych przykładach wskazuje związki literatury renesansu z wzorcami antycznymi w zakresie gatunków literackich i kanonów estetycznych <p style="text-align: center;">⇒</p>
--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> - *zestawia (porównuje) wzorce osobowe renesansu i średniowiecza - w czytanych utworach rozpoznaje nawiązania do antyku (motywy, wartości, *konwencje stylistyczne i gatunkowe, kostium antyczny) i określa ich funkcje - wskazuje apelatywny i okolicznościowy charakter <i>Pieśni o spustoszeniu Podola</i> - określa, na jakie ważne dla szlachty wartości powołuje się poeta w <i>Pieśni o spustoszeniu Podola</i> - sporządza plan dekompozycyjny czytanego utworu - zabiera głos w dyskusji na temat roli i odpowiedzialności rządzących; formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, uzasadnienia - buduje wypowiedzi argumentacyjne, formułuje tezy i argumenty zgodne z zasadami retoryki; nadaje im spójną, uporządkowaną formę - wygłasza samodzielnie przygotowane przemówienie (orację) na wskazany temat, <ul style="list-style-type: none"> *stosując zasady starożytnych retorów - dostrzega zmiany w zakresie znaczeniowym wyrazów (np. cnota, prawy) - rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym - wskazuje w tekstach archaizmy; wyjaśnia ich znaczenie - w <i>Kazaniach</i> Skargi rozpoznaje stylizację biblijną, analizuje służące jej środki językowe i określa funkcję 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje w utworach charakterystyczne środki stylistyczne (np. inwersje, antytezy, peryfrazy, neologizmy) i określa ich funkcje - syntetycznie przedstawia poglądy autorów piśmiennictwa renesansowego na kwestie władzy, państwa i powinności obywatelskich; przywołuje znane utwory - syntetycznie przedstawia obraz człowieka ukazany w pieśniach Kochanowskiego - pisze pracę na temat relacji moralności i polityki; buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i z zachowaniem zasad retoryki
--	--	---

<p>5. Kryzys renesansu</p> <p>.</p> <p>Człowiek wobec zagadki losu i nieuchronność i śmierci. niepokoje renesansowe. <i>Treny</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem *<i>Prób</i> Montaigne'a (fragm.) oraz utworów Kochanowskiego: fraszek (np. <i>O żywocie ludzkim</i>, <i>Człowiek Boże igrzysko</i>); pieśni (np. <i>Pieśń IX ks. II</i>, <i>Pieśń III ks. II</i>) i trenów (fragmenty lub *całość); rozpoznaje ich tematykę i problematykę - przedstawia utwory, zwracając uwagę na ich filozoficzno-refleksyjny charakter - interpretuje czytane utwory, wykorzystując kontekst gatunkowy - na podstawie czytanych utworów charakteryzuje niepokoje ludzi renesansu - wskazuje obecne w utworach toposy (np. świat-teatr, człowiek-Boże igrzysko, Fortuna, życie- -żegluga i określa ich znaczenie; interpretuje ich sensy - rekonstruuje renesansowy wzorzec mędrca, nieczułego na odmiany losu - charakteryzuje poetykę czytanych utworów Kochanowskiego: budowę stroficzną, wersyfikację, sposób kształtowania monologu lirycznego, funkcję środków stylistycznych - *czyta ze zrozumieniem fragment eseju Montaigne'a; interpretuje sens porównania człowieka i zwierzęcia - *analizuje strukturę eseju, odczytuje jego przekaz, śledzi sposób prowadzenia wyводу - określa filozoficzną koncepcję bytu ludzkiego zawartą w czytanych utworach; rozpoznaje elementy stoickie i epikurejskie - *charakteryzuje pieśń filozoficzno-refleksyjną jako gatunek renesansowy - przedstawia tematykę i poetykę <i>Trenów</i> - interpretuje <i>Treny IX, X, XI, XIX</i>, zwracając uwagę na zmieniające się uczucia i przemianę światopoglądową podmiotu lirycznego 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje koncepcje człowieka (życia ludzkiego) i świata w różnych znanych sobie utworach Jana Kochanowskiego, zwracając uwagę na „renesansowe niepokoje” - interpretuje czytane utwory, wykorzystując kontekst filozoficzny - określa, jak w czytanych pieśniach Kochanowskiego jest opisana natura świata; porównuje je z <i>Hymnem</i> - *określa ogólnie, w jaki sposób przeobrażała się renesansowa wizja człowieka i świata, jak zmieniał się światopogląd epoki - porównuje funkcjonowanie motywów śmierci, przemijania, zmienności itp. w poezji i malarstwie renesansu, wnioskuje o zmianach zachodzących w światopoglądzie epoki - analizuje czytane utwory: stawia hipotezy interpretacyjne i weryfikuje je na podstawie elementów wiersza; *samodzielnie formułuje wnioski interpretacyjne - do interpretacji pieśni Kochanowskiego wykorzystuje wiadomości znalezione w tekstach naukowych - *porównuje poglądy myślicieli renesansowych (np. Mirandoli, Kochanowskiego, Montaigne'a) na temat roli i miejsca człowieka w świecie - charakteryzuje wizję świata zawartą w <i>Trenach</i> - w wybranych <i>trenach</i> odnajduje zasady renesansowego klasycyzmu - dokonuje analizy i interpretacji wybranych <i>trenów</i> z cyklu z uwzględnieniem różnorodnych kontekstów filozoficznych i kulturowych; określa funkcje nawiązań antycznych - *w pogłębiony sposób interpretuje <i>Treny</i> jako cykl
	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia przemiany uczuć i stanów wewnętrznych podmiotu lirycznego <i>Trenów</i>, analizując ukazujące je środki stylistyczne - określa nową koncepcję Boga, człowieka i świata zawartą w <i>Trenach</i> - *opisuje kompozycję cyklu - *odczytuje <i>Treny</i> jako wyraz cierpienia ojca i jako poemat filozoficzny - charakteryzuje <i>tren</i> jako gatunek literacki, *zwracając uwagę na jego wzorzec kompozycyjny; - wskazuje jego antyczny rodowód - dostrzega obecność motywów biblijnych i mitologicznych, określa ich funkcje - dostrzega nawiązania do <i>Trenów</i> w poezji współczesnej - dokonuje analizy i interpretacji wybranego <i>trenu</i>; pisze pracę na ten temat - określa znaczenie <i>Trenów</i> w tradycji kultury 	<ul style="list-style-type: none"> - *zestawia obraz podmiotu lirycznego <i>Trenów</i> z innymi literackimi kreacjami osób opłakujących bliskich - *wyjaśnia termin humanizm chrześcijański - w czytanych opracowaniach znajduje informacje służące pogłębieniu lektury <i>Trenów</i>; selekcjonuje je, przetwarza i wykorzystuje we własnych wypowiedziach - pisze dłuższą pracę na temat koncepcji świata i człowieka w twórczości Kochanowskiego - interpretuje wiersze współczesne zawierające nawiązania do <i>Trenów</i> - omawia znaczenie <i>Trenów</i> w tradycji kultury

<p>Renesans – jako epoka w kulturze europejskiej i polskiej (synteza).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wypowiada się na temat renesansowego przełomu w kulturze europy (np. nowe spojrzenie na człowieka, rola druku, wpływ wzorów antycznych, stosunek do twórczości i sztuki) - wyjaśnia, na czym polegał renesansowy antropocentryzm - wyjaśnia znaczenie postulatu <i>Ad fontes!</i> - korzysta ze słowników: rozpoznaje strukturę budowy hasła słownikowego i noty encyklopedycznej; samodzielnie redaguje definicje wzorowane na encyklopedycznych - opisuje renesans jako okres, kiedy ukształtowała się ogólnonarodowa odmiana polszczyzny - określa czynniki, które wpłynęły na rozwój stylistyczny polszczyzny - sporządza przedmiotową bazę danych zawierającą informacje (artykuły, teksty, obrazy, fragmenty utworów, nagrania itp.) związane z renesansem 	<ul style="list-style-type: none"> - zdobywa i porządkuje informacje z różnych źródeł; sporządza przejrzyste, czytelne notatki, tak by łatwo odtworzyć zgromadzone wiadomości - *samodzielnie redaguje i wygłasza referat (przygotowuje i przedstawia prezentację) na temat wskazanych przez nauczyciela zagadnień - wyjaśnia szerzej, dlaczego renesans jest uważany za epokę odkryć - *przedstawia wpływ filozofii antycznej (myśl Arystotelesa, Platona, stoików, epikurejczyków i sceptyków) na kształtowanie się renesansowej koncepcji człowieka - wskazuje wewnętrzną złożoność epoki; wyjaśnia, na czym polegał kryzys filozoficzny - w przedmiotowej bazie danych klasyfikuje i kategoryzuje informacje związane z renesansem według przyjętej zasady
---	--	--

IV. BAROK

Uczeń:

<p>Wprowadzenie do baroku (wiadomości ogólne).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy czasowe baroku i główne prądy filozoficzne - wyjaśnia pojęcia: barok, kontrreformacja, racjonalizm - wymienia najwybitniejszych uczonych epoki i ich zasługi - ogólnie przedstawia obraz świata i człowieka wpływający z filozofii baroku - krótko przedstawia racjonalizm jako prąd filozoficzny - wymienia najważniejsze cechy stylu barokowego - rozpoznaje budowlę barokowe - samodzielnie znajduje informacje o epoce w dostępnych źródłach - korzysta ze słowników specjalistycznych, albumów oraz z zasobów multimedialnych 	<ul style="list-style-type: none"> - szerzej przedstawia kontekst historyczny i kulturowy epoki - omawia przemiany w nauce i filozofii mające wpływ na kształtowanie się nowej epoki - przedstawia wpływ kontrreformacji na literaturę i sztukę - *przedstawia ideowy przekaz sztuki jezuickiej (a zwłaszcza architektury) - opisuje wygląd barokowych kościołów jezuickich - znalezione informacje porządkuje w problemowe całości
--	---	---

<p>I. Człowiek wobec nieskończoności.</p> <p>Pytanie o sens istnienia. Wobec śmierci i nieubłaganego wpływu czasu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem sonetów Sępa-Szarzyńskiego oraz wiersza naborowskiego <i>Krótkość żywota</i> - rozpoznaje tematykę oraz problematykę czytanych utworów oraz ich związek z filozofią baroku - na podstawie czytanych utworów przedstawia kryzys wiary w człowieka, który przynosi nowa epoka - przedstawia dylematy ludzi baroku, *odwołując się do kontekstu filozoficznego (np. Pascala) - przedstawia koncepcję bytu ludzkiego jako „wiecznej wojny” w sonetach Sępa-Szarzyńskiego - w czytanych utworach wskazuje cechy stylu barokowego (niepokój, nieład, skomplikowanie, niejasność, dysharmonia) - w czytanych wierszach wskazuje i nazywa typowe dla stylu barokowego środki stylistyczne, np.: inwersja składniowa, przerzutnia, antyteza, paradoks, oksymoron, peryfrazja, instrumentacja głoskowa, *kalambur, itp.; określa ich funkcje - na podstawie przeczytanych wierszy oraz obejrzanych dzieł malarstwa i rzeźby wyjaśnia, jaką funkcję pełnił w sztuce baroku topos marności (<i>vanitas</i>) - określa, jakie uczucia i refleksje budzi w podmiotach lirycznych czytanych wierszy świadomość śmierci i przemijania - *porównuje poezję i malarstwo barokowe (w tym – portret trumienny), wskazując wspólne motywy, podstawy światopoglądowe, podobne środki wyrazu - *na przykładzie motywu marności świata porównuje sposoby ukazania tych samych idei w dziełach różnych sztuk – za pomocą różnych tworzyw - *na podstawie wiersza naborowskiego przedstawia cechy poezji manierystycznej 	<ul style="list-style-type: none"> - na podstawie czytanych wierszy przedstawia barokową wizję Boga, człowieka i świata - podaje ogólne informacje biograficzne o autorach czytanych dzieł - *wyjaśnia filozoficzną koncepcję jednoczesnej znikomości i wielkości człowieka (człowiek wobec nieskończoności – w ujęciu Pascala i G. Bruna) - porównuje cechy stylu barokowego w czytanych utworach poetyckich oraz w dziełach innych sztuk (np. w architekturze), wskazując środki artystyczne typowe dla tworzywa danego dzieła - *określa związek barokowego stylu czytanych utworów z zawartą w nich wizją świata i świadomością człowieka - dokonuje analizy i interpretacji czytanych wierszy - na podstawie poznanych utworów oraz literatury przedmiotu przygotowuje dłuższą wypowiedź na temat motywu marności w sztuce baroku; wygłasza ją na podstawie samodzielnie opracowanego konspektu - *na podstawie poznanych dzieł oraz literatury przedmiotu pisze esej o sztuce baroku
---	--	--

<p>Wieloznaczność <i>Hamleta</i>. Szekspir i teatr elżbietański.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Hamleta</i> (fragmentów lub *całości); określa jego tematykę i problematykę - podaje ogólne informacje o Szekspirze i jego epoce, wykorzystując je jako kontekst do interpretacji dzieła; wykorzystuje wiadomości z podręcznika, *a także samodzielnie znalezione w innych źródłach - *streszcza (opowiada) przebieg wydarzeń ukazanych w dramacie - charakteryzuje Hamleta *i innych bohaterów dramatu, określa rolę w dramacie, wskazuje motywy postępowania, ocenia ich decyzje; stosuje słownictwo oceniające i wartościujące - dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów czytanego dramatu, odczytując uczucia, cele i postawy bohatera, a także funkcję danego fragmentu w dziele - wyjaśnia znaczenie słowa <i>hamletyzować</i> (odwołując się do dramatu Szekspira) - interpretuje monolog Hamleta, przedstawiając istotę wewnętrznego sporu bohatera - w poznanych fragmentach dramatu odnajduje toposy vanitas oraz świata-teatru; określa wyłaniającą się z nich wizję człowieka - *rozpoznaje motyw „teatru w teatrze” i omawia jego rolę w utworze - *wygłasza krótki, samodzielnie przygotowany referat na temat życia i twórczości Szekspira - *wyjaśnia, na czym polega istota Szekspirowskiej koncepcji tragizmu - *przedstawia najważniejsze cechy dramatu Szekspirowskiego (złamanie zasad trzech jedności i decorum, budowa, bohaterowie, nowa koncepcja tragizmu itd.), odnosząc je do znanego utworu - *podaje podstawowe wiadomości o teatrze elżbietańskim (na podstawie podręcznika *i samodzielnie znalezionych źródeł) - *wykorzystuje wiedzę o specyfice spektaklu teatralnego jako dzieła sztuki - *przedstawia Hamleta jako jednego z najważniejszych bohaterów literatury europejskiej (wyjaśnia dlaczego) - wykorzystuje informacje znalezione w tekstach naukowych (interpretacyjnych) do pogłębienia odbioru lektury - interpretuje nawiązania do dramatów szekspirowskich w dziełach późniejszych epok - określa, jakie postawy (koncepcje władzy) symbolizują Hamlet i Fortynbras w wierszu Herberta <i>Tren Fortynbrasa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - na podstawie poznanych fragmentów (*lub całości utworu) określa, jaka wizja człowieka i świata wyłania się z dramatu Szekspira; *odnosi ją do filozofii baroku - przedstawia dylematy Hamleta i określa ich motywację - *wykazuje, że <i>Hamlet</i> jest dramatem wieloznacznym; interpretuje utwór jako dramat namiętności ludzkich, utwór moralno- polityczny, egzystencjalny, filozoficzny itp. - *opisuje przemiany zachodzące w psychice bohaterów (odwołując się do tekstu i wskazując środki literackie) - *charakteryzuje porównawczo bohaterów (np. Hamleta i Horacego) - wyjaśnia, dlaczego postać Hamleta stała się ponadczasowym znakiem kultury europejskiej; *interpretuje jej symboliczne znaczenie - *przygotowuje (samodzielnie lub zespołowo) i przedstawia prezentację poświęconą teatrowi elżbietańskiemu - interpretuje wiersz Herberta (sposób ukształtowania monologu lirycznego, podmiot liryczny i adresat, metaforyka, wartości itp.); wyjaśnia, na czym polega uniwersalność przeciwstawionych sobie postaw - śledzi argumentację i sposób prowadzenia wywodu w tekście naukowym; wykorzystuje zawarte w nim informacje do pogłębionego odczytania dramatu Szekspira - przedstawia wpływ Szekspira na rozwój teatru europejskiego - *charakteryzuje teatr elżbietański, porównując go teatrem antycznym - *zestawia antyczną i szekspirowską koncepcję tragizmu - wskazuje obecność różnych konwencji stylistycznych w znanym dramacie Szekspira (złamanie zasady decorum). - formułuje oceny i opinie estetyczne związane z obejrzanym spektaklem - interpretuje <i>Tren Fortynbrasa</i> jako utwór o różnych postawach wobec rzeczywistości i o władzy despotycznej (*totalitarnej)
--	---	--

<p>Don Kichot i żywioł parodii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem powieści Cervantesa (*całości lub fragmentów) - określa tematykę i problematykę utworu, wyjaśnia, na czym polega jego wielowarstwowość i złożoność - *streszcza utwór / wybrane fragmenty - określa elementy świata przedstawionego - charakteryzuje tytułowego bohatera i jego giermka, omawia ich filozofie życiowe, motywy postępowania, ocenia decyzje itp. - ocenia efekty szlachetnych czynów Don Kichote'a - określa sposób prowadzenia narracji - określa stosunek narratora do bohatera i świata przedstawionego (przytacza właściwe cytaty) - rozpoznaje różne konwencje obecne w powieści (fantastyczną, realistyczną) 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje zasadę zestawienia Don Kichote'a i Sancho Pansy (np. idealista – pragmatyk) - interpretuje utwór, wykorzystując potrzebne konteksty (biograficzny, kulturowy, filozoficzny) - wysuwa wnioski na temat charakteru świata przedstawionego (realizm czy fantastyka?); przedstawia różne hipotezy odczytania dzieła - *wykorzystuje kontekst historyczny i literacki do pogłębionej interpretacji dzieła Cervantesa - wyjaśnia pojęcie parodii; wykorzystuje je w interpretacji utworu (fragmentów lub *całości) - *określa strategię narracyjną: wskazuje stosunek narratora do świata przedstawionego <p style="text-align: center;">⇒</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje w tekście patos, tragizm i komizm - *odczytuje utwór jako parodię romansów rycerskich i ideałów średniowiecza - odczytuje <i>Don Kichote'a</i> jako powieść o roli literatury (i jej sile) w życiu człowieka - uczestniczy w klasowej dyskusji na temat interpretacji postaci Don Kichote'a i jego marzeń; buduje wypowiedzi argumentacyjne z odwołaniem do lektury - pisze rozprawkę na temat lektury 	<ul style="list-style-type: none"> - *wyjaśnia, jakie cechy utworu Cervantesa pozwalają w nim upatrywać początków powieści nowożytnej - *ocenia efekty współwystępowania w powieści różnych konwencji estetycznych - uczestniczy w klasowej dyskusji na temat roli literatury w życiu człowieka (ma wyznaczać ideały – czy przedstawiać rzeczywistość?) - wyjaśnia termin donkiszoteria

2. W barokowym teatrze Świata.

Dramat ludzkich namiętności, z których największą jest władza...

- wykazuje się znajomością i rozumieniem *Makbeta*
- rozpoznaje tematykę i problematykę dramatu oraz jego związek z światopoglądem baroku
- rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego, określa przestrzeń sceniczną, w której rozgrywa się akcja utworu
- streszcza przebieg wydarzeń ukazanych w dramacie
- charakteryzuje bohaterów, ocenia ich decyzje, wskazuje motywy postępowania; stosuje słownictwo oceniające i wartościujące, uzasadnia swoje sądy
- analizuje przemiany osobowości Makbeta i wskazuje źródła jego klęski
- porównuje kreacje Makbeta i Lady Makbet
- analizuje sposób przedstawienia w *Makbecie* problemu władzy; *porównuje sposób jego ujęcia przez Szekspira oraz w piśmiennictwie renesansowym
- odnajduje w dramacie toposy życia-teatru oraz vanitas; odnosi je do ogólnego obrazu człowieka i świata w twórczości Szekspira
- rozpoznaje w *Makbecie* obecność motywu iluzji i dostrzega jego związek z światopoglądem epoki
- wykorzystuje w interpretacji dramatu potrzebne konteksty (historyczny, filozoficzny, literacki, egzystencjalny itp.)
- wskazuje w *Makbecie* najważniejsze cechy dramatu Szekspirowskiego (złamanie zasad trzech jedności i decorum, budowa, bohaterowie, nowa koncepcja tragizmu itd.)
- dostrzega w utworze obecność różnych konwencji (fantastyka, realizm, tragizm, komizm itp.); wskazuje właściwe fragmenty
- czyta ze zrozumieniem teksty naukowe; wykorzystuje zawarte w nich informacje do pogłębionego odczytania dzieł Szekspira
- uczestniczy w dyskusji na temat utworu; formułuje pytania, odpowiedzi, oceny
- pisze dłuższą wypowiedź argumentacyjną na temat problematyki *Makbeta*
- zna przynajmniej jedną inscenizację wybranego dramatu Szekspira *i na jej podstawie wskazuje teatralne środki wyrazu artystycznego
- relacjonuje przeżycia związane z obejrzanym spektaklem; wykorzystuje słownictwo związane z teatrem
- pisze własną recenzję obejrzanego spektaklu z wykorzystaniem właściwego słownictwa i frazeologii
- czyta ze zrozumieniem teksty naukowe; wykorzystuje zawarte w nim informacje do pogłębionego odczytania dzieł Szekspira

- odwołując się do treści utworu, określa, jaka wizja człowieka i świata wyłania się z dramatów Szekspira; *odnosi ją do filozofii baroku
- interpretuje *Makbeta* jako dramat władzy i namiętności ludzkich
- opisuje przemiany zachodzące w psychice Makbeta i lady Makbet, określając środki literackie, jakimi są ukazane
- wyjaśnia, dlaczego postacie Makbeta i Lady Makbet stały się ponadczasowymi znakami kultury europejskiej
- charakteryzuje język i styl dramatu Szekspirowskiego (m.in. wskazuje słownictwo z różnych zakresów stylistycznych)
- wskazuje przenikanie się różnych konwencji stylistycznych (prowadzących do złamania zasady decorum)
- porównuje dramaty Szekspirowski z dramatem antycznym (na wybranych przykładach)
- przygotowuje i wygłasza referat lub prezentację na temat Szekspira, jego dramatów i teatru elżbietańskiego
- analizuje tekst naukowy: odczytuje zawarte w nim sensy, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu
- porównuje spektakl z literackim pierwowzorem, uwzględniając różne elementy dzieła (przestrzeń sceniczną, bohaterowie, zdarzenia, kompozycja, warstwa ideowa)
- formułuje oceny estetyczne
- wskazuje teatralne środki wyrazu artystycznego i określa ich związek z koncepcją całości przedstawienia

<p>Wszystko jest iluzją...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - *wykazuje się znajomością i rozumieniem dramatu <i>Życie jest snem</i> Calderona de la Barki - *rozpoznaje tematykę i problematykę utworu, dostrzega jego wieloznaczność oraz związek z filozoficznymi założeniami epoki - *rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego - *streszcza, opowiada utwór; przedstawia bohaterów - *omawia metamorfozę Sigismunda i wskazuje jej przyczyny - *interpretuje zakończenie dzieła w kontekście całego utworu - *omawia funkcjonowanie i rolę w utworze (tytułowego) toposu snu - *wskazuje motywy wanitatywne, dostrzega ich związek z barokową wizją świata - *w czytanych fragmentach wskazuje środki stylistyczne tworzące barokową poetykę iluzji (np. paradoksy, kalambury, przerzutnie, antytezy, oksymorony) - *rozpoznaje styl barokowy - odwołując się do przykładów konkretnych dzieł, wskazuje efekt iluzji w architekturze i malarstwie (iluzjonizm) - wyjaśnia, czym jest przekład oraz *przekład artystyczny 	<ul style="list-style-type: none"> - *charakteryzuje bohaterów utworu, określa ich role w dramacie - *porównuje postacie z dramatu de la Barki z bohaterami Szekspirowskimi - *interpretuje barokową estetykę iluzji jako wyraz światopoglądu epoki - określa wspólne znaczenia toposów: życia-snu, życia-teatru i vanitas, odnosi je do barokowej wizji świata i człowieka - *wskazuje nawiązania antyczne, określa ich funkcje - *porównuje dwa różne przekłady tego samego fragmentu; wskazuje podobieństwa i różnice
<p>Komedia ludzkich charakterów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Skąpca</i> Moliera; rozpoznaje jego tematykę i problematykę - streszcza przebieg wydarzeń ukazanych w dramacie - charakteryzuje bohaterów dramatu Moliera, zwracając uwagę na elementy satyry społecznej - tworzy portret psychologiczny tytułowego bohatera - interpretuje <i>Skąpca</i> jako komedię charakterów, odkrywając jednocześnie gorzką wymowę utworu - wskazuje środki artystyczne tworzące portrety bohaterów (np. karykaturę, wyolbrzymienie, środki tworzące komizm) - odnajduje w dramacie różne rodzaje komizmu: komizm sytuacyjny, językowy, postaci - dokonuje szczegółowej, ukierunkowanej analizy i interpretacji wskazanego fragmentu dramatu - wyjaśnia, na czym polega uniwersalna wymowa utworu Moliera - podaje podstawowe informacje o klasycyzmie francuskim XVII w. (na podstawie podręcznika *i samodzielnie znalezionych wiadomości z różnych źródeł) - tworzy wypowiedzi argumentacyjne, formułuje tezy i argumenty - tworzy spójną wypowiedź na temat problematyki utworu we wskazanej formie (np. charakterystyka, rozprawka) - tworząc własny tekst, stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje <i>Skąpca</i> jako demaskowanie przed widzem iluzji ludzkich postaw - w postaciach dramatu odnajduje typowych przedstawicieli społeczeństwa XVII-wiecznej Francji; dostrzega realia społeczne - dostrzega sztuczność zakończenia i odkrywa zawartą w utworze przestrożę - pogłębia charakterystykę Harpagona, wykorzystując potrzebne konteksty - wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>qui pro quo</i> jako formy komizmu sytuacyjnego, ilustruje je przykładami ze <i>Skąpca</i> - podaje informacje o Moliere i jego czasach na podstawie podręcznika *i samodzielnie znalezionych wiadomości z różnych źródeł; przedstawia je w postaci referatu ilustrowanego różnymi materiałami - wskazuje w <i>Skąpcu</i> cechy dramatu klasycystycznego - opracowuje i wygłasza przemówienie na temat problematyki utworu (np. mowę oskarżycielską przeciw Harpagonowi) - przygotowując wypowiedź, stosuje retoryczne zasady kompozycyjne

<p>3. Dwie miłości – świat i Bóg.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Sonetu V</i> Sępa-Szarzyńskiego oraz wierszy naborowskiego (<i>Na oczy królowny angielskiej</i>) i J.A. Morsztyna (np. <i>O swej pannie; Do trupa</i>) - przedstawia tematykę i problematykę wierszy, dostrzegając ich związek z światopoglądem baroku - interpretuje wiersze, rozpoznając w nich charakterystyczne cechy stylu barokowego - przedstawia dramatyczny obraz egzystencji człowieka w kulturze baroku (rozdarcie między 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje i interpretuje wiersze, odnajdując w nich dramatyczny obraz egzystencji człowieka (*odwołuje się do kontekstu światopoglądu epoki) - *w sposób pogłębiony komentuje barokowy obraz dramatycznej egzystencji człowieka ukazany np. w poezji Sępa-Szarzyńskiego - wyjaśnia, w jaki sposób w czytanych tekstach zostały ukazane podstawowe problemy egzystencjalne: miłość, cierpienie, śmierć <p style="text-align: center;">⇒</p>
	<p>pragnieniem ziemskich rozkoszy a poczuciem ich nietrwałości); odwołuje się do czytanych utworów</p> <ul style="list-style-type: none"> - odwołując się do tekstów, wyjaśnia terminy: koncept barokowy, konceptyzm, marinizm - określa, na czym polegają koncepty stanowiące podstawę wierszy; odnajduje i interpretuje ich puenty - w czytanych wierszach barokowych odnajduje topos miłości i śmierci; *interpretuje sposób jego ujęcia - *wskazuje powtarzające się w poezji barokowej motywy związane z miłością (np. ogień i lód), określa związane z nimi znaczenia - wskazuje środki stylistyczne typowe dla poezji konceptycznej (np. antyteza, gradacja, wyliczenie, nagromadzenie, kompozycja łańcuchowa, ekwiwokacja, *kalambur, figura sumacji) i określa ich funkcje - wskazuje charakterystyczne cechy składni, leksyki i frazeologii czytanych utworów - odwołując się do przykładów poezji i malarstwa, przedstawia sposób ukazywania kobiety w sztuce baroku - *wskazuje symboliczne i alegoryczne motywy w poezji i malarstwie epoki; interpretuje ich znaczenia w kontekście „rozdwojenia” człowieka baroku - wykorzystuje w interpretacji utworów i dzieł sztuki potrzebne konteksty, a zwłaszcza kontekst filozoficzny i egzystencjalny - *odwołując się do czytanych wierszy, omawia charakterystyczne cechy barokowej poezji dworskiej (twórcy, tematyka, forma, styl itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje podstawowe wiadomości biograficzne o naborowskim i Morsztynie jako twórcach baroku - *przedstawia marinizm jako nurt w poezji barokowej i podaje podstawowe informacje o jego twórcy - *wyjaśnia pojęcia: poezja intelektualna, wirtuozeria formalna - porównuje sposób ukazania pięknej kobiety w poezji barokowej i renesansowej (odwołując się do znanych utworów) - rozpoznaje i *interpretuje wiersze konceptyczne (marinistyczne) - wskazuje przykłady konceptów w malarstwie - *porównuje funkcje konceptu w malarstwie i poezji (np. na podstawie obrazów Arcimbolda i wierszy naborowskiego oraz J.A. Morsztyna) - określa koncepcję miłości obecnej w barokowej poezji dworskiej; *porównuje ją z innymi znanymi sobie obrazami miłości - na przykładzie wierszy naborowskiego wyjaśnia, czym był barokowy manieryzm - wyjaśnia termin akrostych

<p>Szekspir i miłość.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Romea i Julii</i> Szekspira - streszcza i opowiada utwór; określa jego tematykę i problematykę - charakteryzuje utwór jako tragedię, przedstawia konstrukcję wydarzeń, rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego, określa przestrzeń sceniczną - charakteryzuje bohaterów, ocenia ich decyzje, wskazuje motywy postępowania; stosuje słownictwo oceniające i wartościujące, uzasadnia swoje sądy - odnajduje w dramacie elementy barokowej wizji świata i człowieka - wyjaśnia, na czym polega tragizm bohaterów - analizuje sposób wykorzystania motywów miłości i śmierci - wykorzystuje w interpretacji dramatu potrzebne konteksty (historyczny, filozoficzny, literacki, egzystencjalny itp.) - wskazuje w utworze najważniejsze cechy dramatu Szekspirowskiego - dostrzega współwystępowanie różnych konwencji 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje analizy i interpretacji wskazanych scen dramatu (np. sceny balkonowej); charakteryzuje środki językowe i stylistyczne, określa ich funkcje - porównuje sposób opisywania urody kobiecej w monologu Romea i poezji barokowej - syntezuje wiedzę o dramatach Szekspira; przedstawia wyłaniającą się z nich wizję człowieka i świata; *odnosi ją do filozofii baroku - wyjaśnia, dlaczego postacie Romea i Julii stały się ponadczasowymi znakami kultury europejskiej - charakteryzuje język i styl dramatu (m.in. wskazuje słownictwo z różnych zakresów stylistycznych) - *wskazuje przenikanie się różnych konwencji stylistycznych (prowadzących do złamania zasady decorum) - porównuje <i>Romea i Julię</i> z dramatem antycznym - porównuje Romea i Julię oraz tristaną i Izoldę jako archetypy tragicznych kochanków
<p>4. W kręgu sarmatyzmu.</p> <p><i>Pamiętniki</i> Jana Chryzostoma Paska.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Pamiętników</i> Paska (na podstawie fragmentów) - określa tematykę i problematykę utworu - czyta <i>Pamiętniki</i> Paska, odnajdując w nich świadectwo rodzimej kultury szlacheckiej (jako zapis obyczajów, stylu życia, mentalności, wyznawanych wartości itp.) - na podstawie znalezionych informacji i czytanych fragmentów Paska określa dwa oblicza sarmatyzmu (kult wolności – samowola; waleczność i tradycja rycerska – warcholstwo; gościnność – życie ponad stan; przywiązanie do tradycji – ksenofobia; religijność i katolicyzm – zabobonność...) - wyjaśnia pojęcia: Sarmata, sarmatyzm - gromadzi i porządkuje informacje o kulturze sarmackiej (*także znalezione samodzielnie w różnych źródłach) - analizuje czytane fragmenty; określa na ich podstawie stosunek mentalność szlachcica Sarmaty, ważne dla niego wartości itp. - rozpoznaje realizm opisów Paska; wskazuje właściwe fragmenty, interpretuje je - wymienia gatunki literackie związane z nurtem sarmackim: pamiętniki, diariusze, listy, epos barokowy - na podstawie stylu Paska wymienia najważniejsze cechy polszczyzny szlacheckiej - w języku <i>Pamiętników</i> wskazuje przykłady makaronizowania; wyjaśnia termin *i pochodzenie zjawiska - *określa stosunek do tradycji sarmackiej w poezji współczesnej (na podstawie wybranych utworów) - czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, przetwarza i porządkuje zawarte w nim informacje; odczytuje sens i główną myśl; wskazuje argumenty - interpretuje <i>Pamiętniki</i>, wykorzystując potrzebne konteksty (np. historyczny, kulturowy) - wypowiada się na temat obejrzanego filmu pokazującego kulturę sarmacką (np. 	<ul style="list-style-type: none"> - szerzej omawia sarmatyzm jako rodzimą formację kulturową, przejawiającą się w różnych obszarach życia i kultury - określa zespół wartości i postaw związanych z postacią Sarmaty - wskazuje inne – poza literaturą – zjawiska związane z kulturą sarmacką, np. dwór szlachecki, strój, ceremoniał (uczty, zaślubiny, pogrzeby itp.), portret trumienney itp.; krótko je charakteryzuje, *odnajdując w nich odzwierciedlenie ważnych dla Sarmatów wartości - dostrzega związek wartości sarmackich z etosem rycerskim - czyta ze zrozumieniem fragmenty literatury przedmiotu, wykorzystuje znalezione w nich informacje we własnych wypowiedziach - zbiera wiadomości dotyczące kultury sarmackiej z różnych źródeł; selekcjonuje, porządkuje i przetwarza znalezione informacje; buduje dłuższą wypowiedź (np. referat) - objaśnia etymologię słów: Sarmata, sarmatyzm - analizuje sceny batalistyczne w <i>Pamiętnikach</i> Paska pod względem słownictwa, frazeologii i składni - omawia cechy języka i stylu Paska; wskazuje barokową składnię zdań, makaronizmy i inne językowe wykładniki „ozdobności” i kwiecistości stylu - *interpretuje wiersze współczesne zawierające rozrachunek z dziedzictwem sarmatyzmu - wskazuje filmowe środki wyrazu i określa ich funkcje - *porównuje język literatury i język filmu

	<p><i>Potopu</i> Hofmana)</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje charakterystyczne środki filmowe służące przekazaniu idei dzieła - pisze recenzję filmu 	
<p>Dialogi z tradycją.</p> <p>nawiązania do baroku w poezji współczesnej. Dzieła rozmawiające ze sobą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem wierszy współczesnych zawierających nawiązania do baroku (np. <i>Portret sarmacki</i> e. Brylla, <i>Lekcja anatomii (Rembrandta)</i> S. Grochowiaka, <i>Et in Arcadia ego</i> W. Maja) - określa tematykę i problematykę wierszy - dostrzega nawiązania do baroku, interpretuje je, określa funkcję w przekazie wiersza - wiersze Grochowiaka i Maja odczytuje jako reinterpretacje XVII-wiecznych obrazów - odczytuje obrazy Rembrandta i Poussina, *uwzględniając twórczo malarstwa jako sztuki - odnajduje topos Arkadii przedstawiony na obrazie Poussina - przedstawia pochodzenie toposu Arkadii i związane z nim znaczenia - *interpretuje porównawczo obraz i „rozmawiający z nim” wiersz; formułuje wnioski na temat podobnych idei wyrażanych językiem różnych sztuk 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia propozycję interpretacji czytanego wiersza, wskazując w tekście miejsca stanowiące argumenty na poparcie własnej koncepcji interpretacyjnej - *przeprowadza interpretację porównawczą tekstów kultury (obrazu i wiersza), uwzględniając różnorodne konteksty - wyjaśnia, na czym polega uniwersalność toposu Arkadii w kulturze europejskiej

<p>Różnorodność i dziwne piękno baroku. Synteza wiadomości o epoce.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - syntetycznie przedstawia obraz Boga, człowieka i świata w literaturze, sztuce i filozofii baroku - odwołując się do poznanych utworów literackich i dzieł sztuki, przedstawia postawę człowieka baroku wobec śmierci i przemijania - omawia charakterystyczne motywy barokowej literatury i sztuki oraz ich symbolikę - analizuje język i styl poznanych utworów, wskazując w nim cechy typowe dla epoki i autorów - interpretując wybrane dzieła, zwraca uwagę na cechy stylu barokowego (niepokój, ruch, nieład, niejasność, dysharmonia, zmysłowość itd.) - pisze spójną wypowiedź argumentacyjną syntezującą wiedzę o epoce - na przykładzie wybranych przez siebie utworów poetyckich i dzieł sztuki (malarstwo, rzeźba, architektura) syntetycznie omawia cechy sztuki baroku - redaguje dłuższą wypowiedź na temat sztuki baroku, wygłasza ją; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne - poprawnie używa terminów: barok, kontreformacja, sztuka iluzjonistyczna, koncept barokowy, marinizm, *manieryzm itp. - czyta ze zrozumieniem tekst eseistyczny, wykorzystując znalezione w nim informacje do pogłębienia wiedzy o sztuce baroku 	<ul style="list-style-type: none"> - na podstawie poznanych utworów i dzieł sztuki przedstawia barokowe postrzeganie piękna - porównuje dzieła barokowe i renesansowe (pod względem stylu, filozofii, niesionego przekazu) - przedstawia własne propozycje interpretacji poznanych utworów barokowych, uzasadnia je - *tworzy poetyckie opisy różnych przedmiotów - dociera do różnych źródeł informacji na temat sztuki baroku, znajduje przykłady dzieł barokowych i ich opisów (w dostępnej literaturze przedmiotu, a także na stronach internetowych) - gromadzi, selekcjonuje, porządkuje i syntetyzuje znalezione samodzielnie informacje; tworzy plan własnej wypowiedzi na zadany temat - wygłasza referat na temat sztuki baroku, dbając o jego poprawną, uporządkowaną kompozycję i o komunikatywną formę przekazu - referat ilustruje prezentacją dzieł sztuki przygotowaną w dostępnym programie komputerowym
--	---	---

VI. OŚWIECENIE

Uczeń:

<p>Wprowadzenie do oświecenia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje ogólne informacje o epoce oświecenia (nazwa, ramy czasowe, rola wiedzy i edukacji, przemiany społeczne) - wyjaśnia terminy: racjonalizm, empiryzm, deizm, ateizm, libertynizm - wyjaśnia nazwę „oświecenie” - przedstawia krótko najwybitniejszych filozofów epoki (Locke, Kant) - przedstawia najważniejsze założenia myśli filozoficznej epoki: racjonalizmu i empiryzmu - określa wpływ rewolucji francuskiej na kształtowanie się nowej epoki - omawia polskie reformy i ich twórców - przedstawia początki polskiej publicystyki - omawia rolę teatru w oświeceniu, wymienia jego najważniejszych twórców i najbardziej znaczące utwory - krótko przedstawia francuską <i>Encyklopedię</i> i encyklopedystów - tworzy hasła encyklopedyczne wskazanych pojęć 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, jakie zmiany społeczne wpłynęły na kształt epoki oświecenia - *szerzej omawia prądy filozoficzne, które ukształtowały epokę - na podstawie wiadomości z podręcznika oraz *znalezionych samodzielnie w różnych źródłach przedstawia wybitne osiągnięcia polskiego oświecenia (rozwój edukacji i reformy szkolnictwa, rola teatru, rozkwit publicystyki itp.) - przedstawia historyczne tło polskiego oświecenia - przygotowuje i wygłasza referat lub prezentację na temat epoki; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu - prezentuje Woltera, D. Diderota i J.J. Rousseau jako wybitnych myślicieli francuskiego oświecenia - *na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów prezentuje sylwetki filozofów (Kartezjusz, Locke, Kant) i krótko referuje założenia ich teorii
------------------------------------	--	--

<p>I. Czas rozumu.</p> <p>Bohatero wie Woltera i ich przygody na „najlepszym ze światów”. Kryzys oświeceniowego optymizmu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - *wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów <i>Kandyda</i>; przedstawia jego tematykę i problematykę utworu - czyta ze zrozumieniem i interpretuje fragmenty utworu, dostrzegając w nich tendencje epoki (np. dydaktyzm i krytycyzm) - *streszcza wybrane przygody Kandyda - *interpretuje przedstawione w utworze wydarzenia, odczytując ich warstwę paraboliczną, sensy uniwersalne oraz aluzje do wydarzeń historycznych, instytucji społecznych itp. - *charakteryzuje głównego bohatera, zwracając uwagę na jego imię znaczące oraz rolę, jaką odgrywa w utworze - *prezentuje pozostałych bohaterów <i>Kandyda</i> (np. Panglossa, Marcina, Kakambo...) i określa ich rolę w utworze - na podstawie poznanych fragmentów określa poglądy Woltera na naturę ludzką oraz stosunek pisarza do wojny - *przedstawia krainę eldorado oraz określa jej symboliczne znaczenie - *interpretuje tytuł powiastki - *rozpoznaje prześmiewczą konwencję utworu; wskazuje elementy satyry, sarkazmu oraz ironii - *na podstawie <i>Kandyda</i> przedstawia cechy gatunkowe powiastki filozoficznej - *wskazuje związek utworu z filozofią epoki (racjonalizm, polemika z filozofią optymizmu, deizm) - wyjaśnia znaczenie wyrazów: fatalista, fatalizm, krytycyzm 	<ul style="list-style-type: none"> - *utwór Woltera odczytuje jako filozoficzną polemikę z oświeceniowym optymizmem - *wskazuje w <i>Kandydzie</i> elementy gry literackiej oraz ironiczny dystans narratora wobec świata przedstawionego - prezentuje autora powiastki na tle epoki oświecenia - *wyjaśnia określenie „wolterianizm” - analizuje język utworu; wskazuje językowe przejawy dowcipu, sarkazmu, ironii - *charakteryzuje powiastkę filozoficzną jako gatunek oświeceniowego krytycyzmu - *wskazuje wpływ powiastki filozoficznej na kształtowanie się pierwszych powieści europejskich - *na podstawie podręcznika określa stosunek ludzi oświecenia (np. encyklopedystów) do władzy, religii i Kościoła, ich poglądy na społeczeństwo i naturę
<p>triumf rozumu. oświeceniowa wizja świata i miejsce w nim człowieka.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - *wykazuje się znajomością i rozumieniem ody naruszewicza <i>Balon</i> - określa, czym jest klasycyzm epoki oświecenia; dostrzega jego związek z filozofią racjonalizmu - *interpretuje wiersz naruszewicza jako pochwałę rozumu ludzkiego - w wierszu naruszewicza i malarstwie epoki wskazuje kult rozumu ludzkiego, wiedzy i wynalazków - *wskazuje filozoficzne źródła oświeceniowej fascynacji nauką i wiedzą - *na podstawie wiersza <i>Balon</i> przedstawia cechy ody - wskazuje peryfrazę jako środki typowe dla stylu klasycystycznego - *rozpoznaje w utworze inne środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> - *analizuje ukazane w wierszu <i>Balon</i> obrazy człowieka ujarzmiającego przyrodę - *interpretuje wiersz, wykorzystując kontekst filozoficzny i historyczny - *charakteryzuje odę jako gatunek klasycystyczny - *dostrzega w wierszu cechy stylu klasycystycznego (jasność, przejrzystość myśli, czystość stylu, zgodność z regułami gatunku) - *wygłasza na forum klasy wypowiedź na temat ważnych postaci oświecenia oraz prądów filozoficznych i artystycznych opracowaną na podstawie samodzielnie zgromadzonych materiałów

<p>Patriotyzm czasów kłęski. o nowy rozumny kształt państwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Hymnu do miłości ojczyzny</i> Krasickiego - interpretuje hymn Krasickiego, odnajdując w nim model patriotyzmu czasów kłęski - wyjaśnia, dlaczego utwór stał się wzorcem liryki patriotycznej - analizuje budowę utworu, wskazując jego klasycystyczny charakter - analizując słownictwo użyte w wierszu, wskazując czystość języka jako jedną z zasad utworu klasycystycznego - charakteryzuje hymn jako gatunek klasycystyczny - odnajduje zasady stylu klasycystycznego w malarstwie epoki - na podstawie podręcznika omawia działalność państwa w sferze kultury w czasach stanisławowskich: reformy, instytucje kulturalno- oświatowe - podaje najważniejsze informacje o życiu i twórczości Krasickiego - redaguje noty biograficzne najważniejszych postaci polskiego oświecenia oraz hasła encyklopedyczne pojęć związanych z tą epoką w Polsce oraz instytucji kulturalnych i społecznych - przedstawia walkę o czystość języka polskiego i związane z nią instytucje - określa, czym jest klasycyzm epoki oświecenia; dostrzega jego związek z filozofią racjonalizmu - *na podstawie konkretnych dzieł porównuje charakterystyczne cechy stylu klasycystycznego w architekturze, rzeźbie, malarstwie i poezji - *syntetycznie charakteryzuje klasycyzm jako główny nurt artystyczny i myślowy oświecenia (obok sentymentalizmu i rokoka) 	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadza pełną analizę i interpretację hymnu Krasickiego - *wskazuje w wierszu cechy stylu klasycystycznego (jasność, przejrzystość myśli, czystość stylu, zgodność z regułami gatunku) - omawia wybrane dzieła sztuki oświeceniowego klasycyzmu, wskazując typowe dla nich cechy i zasady estetyczne - przedstawia klasycystyczny ideał języka i odnajduje go w znanych utworach Krasickiego - *przeprowadza interpretację porównawczą hymnu Krasickiego oraz wybranego obrazu Davida; uwzględnia temat, wymowę, klasycystyczny charakter obu dzieł - odczytuje dzieła Canaletta jako obraz czasów stanisławowskich i jako przykłady malarstwa klasycystycznego - *prezentuje samodzielnie znalezione informacje o ważnych instytucjach społeczno-kulturalnych powstałych w dobie oświecenia - *przedstawia. w postaci referatu króla Stanisława Augusta i kulturę jego czasów, uwzględniając kontekst historyczny - *wygłasza referat na temat reform szkolnictwa w Polsce w XVIII w. oraz na temat zasług Konarskiego - na podstawie podręcznika oraz samodzielnie znalezionych źródeł prezentuje sylwetki wybitnych postaci polskiego oświecenia (np. w formie: komentarza, gazetki klasowej, prezentacji multimedialnej)
<p>Satyra prawdę mówi..., czyli realizacja zasady „bawiąc – uczyć”.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem satyr Krasickiego (także poznanych w szkole podstawowej), np. <i>Pijaństwo</i>, <i>Do króla</i>, <i>Żona modna</i> - rozpoznaje ich tematykę i problematykę oraz związek z założeniami ideowymi epoki; dostrzega prześmiewczy i krytyczny charakter - streszcza satyry, wskazuje sposoby portretowania postaci - rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego; dostrzega dialogowość, obrazki obyczajowe, retoryczność stylu (przytacza właściwe fragmenty) - wskazuje przykłady komizmu, sarkazmu i ironii - przedstawia satyrę jako gatunek literacki i jako konwencję estetyczną; rozróżnia satyrę polityczną i obyczajową 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje satyry Krasickiego, sytuując je w kontekście filozoficznym i kulturowym - na podstawie znanych satyr określa, jaki był stosunek poetów oświecenia do dziedzictwa sarmatyzmu - charakteryzuje język i styl czytanych satyr - *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl Krasickiego - porównuje środki artystyczne służące satyrze w malarstwie i literaturze - wnioskuje, dlaczego bajka, satyra i *poemat heroikomiczny były popularnymi gatunkami oświecenia - rozpoznaje finezyjność budowy satyry <i>Do króla</i>; interpretuje funkcję i wymowę zamysłu kompozycyjnego <p style="text-align: right;">⇒</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega dydaktyczno-moralizatorski charakter czytanych utworów - porównuje satyryczny wymiar utworów Krasickiego i obrazów Hogartha, *uwzględnia specyfikę tworzywa każdego z dzieł - czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, wykorzystując znalezione informacje do pogłębienia omawianych zagadnień - dostrzega nawiązania do tradycji oświeceniowych satyr w poezji współczesnej (np. w wierszu Jastruna <i>Pijaństwo</i>) - *w różnych źródłach znajduje wiadomości pogłębiające własne interpretacje oświeceniowych utworów 	<ul style="list-style-type: none"> - *cytuje literaturę przedmiotu w pracach pisemnych, prawidłowo sporządza przypisy - *analizuje i interpretuje wiersz współczesny podejmujący polemikę z dziedzictwem sarmatyzmu; formułuje hipotezę interpretacyjną i weryfikuje ją na podstawie analizy
<p>obraz świata wyłaniający się z bajek Krasickiego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem bajek Krasickiego (także poznanych w szkole podstawowej), np. <i>Wstęp do bajek</i>, <i>Jagnię i wilcy</i>, <i>Ptaszki w klatce</i>, <i>Przyjaciel</i>, <i>Dewotka</i> - analizuje wskazane bajki Krasickiego, zwracając uwagę na ich przejrzystą strukturę <ul style="list-style-type: none"> - zgodną z zasadami estetyki klasycystycznej - formułuje przesłania dydaktyczno-moralizatorskie bajek (morały) - przedstawia bajkę jako gatunek klasycystyczny, wskazując m.in. charakter dydaktyczny, morał, puentę, alegoryzm, lapidarność itp. - rozróżnia bajki narracyjne i epigramatyczne - w dłuższej wypowiedzi (np. w formie rozprawki lub *eseju) opisuje pesymistyczną wizję świata wyłaniającą się z bajek Krasickiego 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje i interpretuje bajki Krasickiego, uwzględniając ich styl i moralizatorskie przesłanie - wyjaśnia pojęcia: alegoryzm (alegoryczny), aforyzm, sentencja (sentencjonalność stylu) - przedstawia sylwetkę Krasickiego jako najwybitniejszego polskiego poety oświecenia - pisze rozprawkę (*esej) na temat wizji świata wyłaniającej się z bajek i satyr Krasickiego; wykorzystuje literaturę przedmiotu, prawidłowo sporządza przypisy i zestawienie bibliograficzne, przytacza cytaty

<p>2. Czuć i wiara.</p> <p>Sielanka sentymentalna. Człowiek częścią natury. natura jako raj utracony. najsłynniejsza kolęda polska.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i zrozumieniem sielank oraz <i>Pieśni o narodzeniu Pańskim</i> Karpińskiego - określa tematykę i problematykę utworów - określa temat, nastrój, charakter wierszy - charakteryzuje postać nadawcy (podmiotu lirycznego), opisując jego uczucia i sposób ich wyrażenia - podaje określenia składające się na uczuciowość sentymentalną - przedstawia cechy sielanki sentymentalnej (m.in. paralelizm między światem natury i przeżyciami ludzkimi, ludowość) - wskazuje środki stylistyczne: powtórzenia, paralelizmy składniowe, epitety; określa ich funkcje - w czytanych utworach literackich i w malarstwie epoki rozpoznaje topos Arkadii - *porównuje sposób kształtowania przestrzeni arkadyjskiej w malarstwie i utworach literackich - opisuje park sentymentalny; wskazuje jego charakterystyczne elementy i określa ich znaczenia - przedstawia sentymentalizm jako prąd artystyczny oświecenia - *przedstawia kult pamiętek (także narodowych) jako cechę polskiego sentymentalizmu - interpretuje <i>Pieśń o narodzeniu Pańskim</i> jako przykład poezji religijnej epoki oświecenia; określa ukazane w niej relacje między Bogiem a człowiekiem - wskazuje w kolędzie charakterystyczne środki stylistyczne (np. apostrofy, wykrzyknienia, antytezy, oksymorony) i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> - na podstawie poezji i malarstwa przedstawia człowieka i świat jego przeżyć wewnętrznych jako pole zainteresowania sztuki sentymentalnej - ukazuje wpływ poglądów filozoficznych (Rousseau) na literaturę i sztukę - analizuje i interpretuje sielanki sentymentalne, zwracając uwagę na ukazaną w nich uczuciowość sentymentalną, związek z naturą i stylizowaną „prostotę” - wskazuje religijność jako ważną cechę polskiego sentymentalizmu - analizuje język i styl <i>Pieśni o narodzeniu Pańskim</i>; *dostrzega w pieśni elementy poetyki baroku - dostrzega i interpretuje dydaktyczny zamysł <i>Pieśni</i> - szerzej charakteryzuje sentymentalizm jako prąd opozycyjny wobec klasycyzmu - *porównuje sposób ukazania natury i człowieka w sielankach oraz w malarstwie sentymentalnym - charakteryzuje pejzaż sentymentalny (na podstawie poezji i malarstwa) - *opisuje ogród angielski i wyjaśnia, dlaczego w XVIII w. pojawiła się moda na ten typ ogrodu - *znajduje w dostępnych źródłach wiadomości o Puławach jako ośrodku polskiego sentymentalizmu: o trybie życia, rozrywkach, zabawach, słynnych postaciach; opracowuje prezentację (np. referat z wykorzystaniem ilustracji)
	<ul style="list-style-type: none"> - czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, znajdując w nim potrzebne informacje o literaturze sentymentalnej - wymienia główne tematy i motywy literatury sentymentalnej - *krótko prezentuje sylwetkę poetycką F. Karpińskiego; podkreśla jego związek z Puławami - wyjaśnia, jak sentymentalisci pojmowali człowieka i człowieczeństwo - *wskazuje cechy stylistyczne XVIII-wiecznych opisów uczuć - *prezentuje (ogólnie) postać Rousseau i jego hasło powrotu do natury 	<ul style="list-style-type: none"> - *czyta fragmenty literatury przedmiotu; zawarte w nich informacje wykorzystuje we własnych wypowiedziach na temat utworów sentymentalnych - przedstawia Rousseau jako patrona sentymentalistów; *krótko streszcza jego poglądy na naturę - na podstawie słowników podaje znaczenia dosłowne i przenośne wyrazu „ogród”, *wyjaśnia jego etymologię
<p>Dialogi z tradycją.</p> <p>tęsknota za Arkadią.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega obecność toposu Arkadii w poezji współczesnej (np. w wierszu Miłosa <i>Piosenka pasterska</i>) - interpretuje wiersz Miłosa, rozpoznając ukazany w nim arkadyjski obraz natury - odczytuje metaforyczną warstwę wiersza - wyjaśnia symbolikę ogrodu, odwołując się m.in. do wiadomości o epoce oświecenia - przedstawia pochodzenie i znaczenia toposu Arkadii 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje i interpretuje wiersz: formułuje hipotezę interpretacyjną, a następnie weryfikuje ją na podstawie analizy - odwołując się do przykładów (literatura, malarstwo, inne dziedziny sztuki), wyjaśnia, jakie jest miejsce toposu Arkadii w kulturze europejskiej

<p><i>Mazurek Dąbrowskiego</i>, czyli nowy wymiar patriotyzmu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> - interpretuje utwór, dostrzegając w nim nową koncepcję narodu i nowy model patriotyzmu - określa składniki utworu (zbiorowy podmiot liryczny, adresat, sytuacja liryczna, środki stylistyczne i językowe tworzące nastrój itp.) - analizuje warstwę językowo-stylistyczną oraz budowę wersyfikacyjno-składniową utworu - wskazuje środki stylistyczne (powtórzenia, apostrofy, formy czasowników) i określa ich funkcje; - określa rolę refrenu - wymienia bohaterów narodowych przywołanych w utworze i określa ich rolę - *wskazuje w <i>Pieśni Legionów</i> cechy przełamujące oświeceniowy klasycyzm i kierujące go w stronę idei romantycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje i interpretuje utwór, dostrzegając w nim etos narodu bez państwa - *przeprowadza analizę porównawczą <i>Hymnu do miłości ojczyzny</i> Krasickiego i utworu Wybickiego - omawia okoliczności powstania pieśni, jej historię oraz wskazuje moment, kiedy stała się hymnem narodowym
<p>Synteza wiadomości o oświeceniu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - syntetycznie przedstawia informacje o oświeceniu – w Polsce i w kulturze europejskiej - charakteryzuje główne prądy filozoficzne (racjonalizm, empiryzm, poglądy Rousseau itp.) i określa ich wpływ na kulturę epoki - zestawia klasycyzm, sentymentalizm i rokoko jako różne prądy występujące w jednej epoce - analizuje język i styl poznanych utworów, wskazując w nich cechy typowe dla epoki i autorów - interpretując wybrane dzieła, zwraca uwagę na cechy stylu klasycystycznego i sentymentalnego - pisze spójną wypowiedź argumentacyjną syntezującą wiedzę o epoce - redaguje dłuższą wypowiedź na temat filozofii, literatury i sztuki oświecenia, wygłasza ją; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne - poprawnie używa terminów: racjonalizm, krytycyzm, libertynizm, klasycyzm, sentymentalizm itp. - czyta ze zrozumieniem teksty naukowe, wykorzystując znalezione w nich informacje do pogłębienia wiedzy o epoce 	<ul style="list-style-type: none"> - na podstawie poznanych utworów i dzieł sztuki przedstawia oświeceniowe poglądy na człowieka i społeczeństwo - przedstawia własne propozycje interpretacji poznanych utworów czasu oświecenia, uzasadnia je - porównuje klasycyzm renesansowy i oświeceniowy (na przykładach konkretnych dzieł) - *charakteryzuje klasycyzm jako ponadczasowy prąd ideowo-artystyczny - dociera do różnych źródeł informacji na temat literatury i sztuki oświecenia (w dostępnej literaturze przedmiotu, a także na stronach internetowych) - gromadzi, selekcjonuje, porządkuje i syntetyzuje znalezione samodzielnie informacje; tworzy plan własnej wypowiedzi na zadany temat - wygłasza referat na temat kultury oświecenia, dbając o jego poprawną, uporządkowaną kompozycję i o komunikatywną formę przekazu
<p>KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE I TWORZENIE WYPOWIEDZI</p>		

<p>Jak mówić i pisać pięknie i przekonująco?</p> <p>Retoryka dawniej i dziś.</p> <p>Znaczenie retoryki w czasach renesansu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest retoryka, wskazując jej antyczne korzenie (*definiuje retorykę) - *przedstawia <i>Retorykę</i> Arystotelesa jako fundamentalne dzieło sztuki retorycznej - analizuje fragment mowy orzechowskiego, wskazując jej charakterystyczne cechy i styl - w czytanim tekście oratorskim rozpoznaje argumenty i określa ich charakter - wymienia najważniejsze cechy stylu retorycznego; odnajduje je w czytanych tekstach; wskazuje środki retoryczne (apostrofa, pytanie retoryczne, wykrzyknienie, antyteza, anafora, powtórzenie) i określa ich funkcje - *w czytanim tekście wskazuje najważniejsze tropy i figury retoryczne - wyjaśnia terminy: styl retoryczny, oracja - wymienia etapy przygotowania mowy zgodne ze sztuką retoryki - wymienia rodzaje argumentów, podając przykłady - podaje najważniejsze tropy (metafora, metonimia, synekdocha) i figury retoryczne (apostrofa, pytanie retoryczne, porównanie, elipsa) - rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym - wygłasza samodzielnie przygotowane przemówienie na wskazany temat, *stosując zasady starożytnych retorów - formułuje tezy i argumenty za pomocą odpowiednich konstrukcji składniowych - wygłasza własne przemówienie 	<ul style="list-style-type: none"> - szerzej wyjaśnia, czym jest retoryka, określając jej rolę w różnych epokach - *wymienia wybitnych mówców starożytnych i twórców renesansowej retoryki - *charakteryzuje orację i kazanie jako gatunki literackie - w czytanych fragmentach mowy orzechowskiego wskazuje tezy; śledzi argumentację - odróżnia argumenty merytoryczne i logiczne od erystycznych - wskazuje charakterystyczne cechy i typowe struktury stylu retorycznego - wymienia środki językowe i stylistyczne służące uwzniośleniu wypowiedzi (np. archaizacja, szyk przestawny, paralelizmy składniowe) - *wyjaśnia pojęcie okresu retorycznego; rozpoznaje go w tekście - opracowuje i wygłasza przemówienie na wskazany temat, dążąc do stosowania zasad retoryki - *własnemu tekstowi nadaje cechy stylu retorycznego
<p>Styl i stylizacja. Makaronizmy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcia stylu i stylizacji - w czytanych fragmentach <i>Pamiętników</i> rozpoznaje makaronizmy i inne cechy stylu sarmackiego - wyjaśnia terminy: makaronizm, makaronizacja - wskazuje wpływy łaciny na język epoki i wiąże je z modą językową panującą wśród ówczesnej szlachty - wyjaśnia, czym są zapożyczenia językowe, wymienia ich rodzaje - analizując język <i>Pamiętników</i>, wskazuje przykłady zapożyczeń z łaciny - *wskazuje najważniejsze zapożyczenia z różnych języków do polszczyzny – w epokach dawnych i dziś - *analizuje język różnych tekstów pod kątem obecnych w nich zapożyczeń 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy typowe dla języka XVII-wiecznej szlachty; odnajduje je w czytanych utworach - w tekście <i>Pamiętników</i> wskazuje makaronizmy składniowe i fleksyjne - wskazuje źródła i określa rolę zapożyczeń z łaciny i makaronizacji w języku sarmackiej szlachty - *przedstawia i ocenia wpływ języka angielskiego na współczesną polszczyznę
<p>Wielką czy małą literą? Zawilóści ortograficzne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia najważniejsze zasady polskiej ortografii w zakresie pisowni wyrazów wielką i małą literą - potrafi zastosować powyższe zasady, tworząc teksty własne i poprawiając teksty cudze - wymienia kompendia poprawnościowe (słowniki), do których sięga, by rozstrzygnąć wątpliwości ortograficzne <ul style="list-style-type: none"> - potrafi znaleźć w słowniku ortograficznym określoną zasadę pisowni i zastosować ją w tekście własnym 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia konwencjonalną zasadę polskiej ortografii (*odróżniając ją od innych, np. fonetycznej, morfologicznej lub historycznej) - uzasadnia pisownię wielką i małą literą, odwołując się do różnych zasad polskiej ortografii

<p>Język i styl różnych epok. Synteza materiału.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określa, jak zmieniała się polszczyzna od średniowiecza do XVII wieku; wymienia najważniejsze procesy fonetyczne oraz zmiany systemu gramatycznego - syntetycznie przedstawia najważniejsze cechy językowe i stylistyczne polskich tekstów poznanych epok (średniowiecza, renesansu, baroku i oświecenia) - wymienia podstawowe środki stylistyczne stosowane w literackich utworach średniowiecza; *rozróżnia styl utworów religijnych i świeckich - odwołując się do przykładów, charakteryzuje artystyczny styl renesansowy; rozróżnia styl wysoki i prosty - rozpoznaje styl utworów J. Kochanowskiego, wskazując jego różnorodność; omawia gatunki literackie wprowadzone przez poetę do polszczyzny *oraz stosowane rodzaje wersyfikacji - wskazuje polszczyznę XVI-wieczną jako koniec kształtowania się polskiego języka literackiego oraz początku stylu artystycznego - odwołując się do przykładów, charakteryzuje styl poezji barokowej i typowe dla niej środki stylistyczne - charakteryzuje polszczyznę sarmackiej szlachty - porównuje najważniejsze cechy stylu barokowego i klasycystycznego - wskazuje najważniejsze cechy stylu klasycystycznego, odwołując się do poznanych utworów oświeceniowych; *wyjaśnia terminy: styl wysoki, styl niski - rozpoznaje styl utworów I. Krasickiego, uwzględnia różne gatunki literackie tworzone przez poetę - rozpoznaje styl sentymentalny, odróżniając go od klasycystycznego *i poezji rokokowej - wskazuje wpływy języków obcych (zapożyczenia) w kolejnych okresach historycznych, a zwłaszcza: łaciny, języka czeskiego, włoskiego i francuskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - *omawia sposoby zapisywania tekstów w średniowieczu (grafia złożona, niezłożona, diakrytyczna) - *charakteryzuje specyfikę stylu M. Reja, odróżniając go od stylu utworów Kochanowskiego - *charakteryzuje indywidualny styl Kochanowskiego, poetów barokowych, Krasickiego, Karpińskiego - wskazuje liczne zanieczyszczenia języka i zapożyczenia – barokowe makaronizmy oraz modę na francuszczyznę – jako cechy XVII- i XVIII-wiecznej polszczyzny oraz pole pracy pisarzy oświecenia - wyjaśnia, jakie wartości przeciwstawiali pisarze oświecenia stylowi barokowemu (i dlaczego)
--	--	--

SPIS TREŚCI

Klasa 1, część 1

I. STAROŻYTNOŚĆ. GRECJA I RZYM.....	3
II. STAROŻYTNOŚĆ. ŚWIAT BIBLIJ.....	8
III. ŚREDNIOWIECZE.....	11
Kształcenie językowe.....	17

Klasa 1, część 2

IV. RENESANS.....	19
IV. BAROK.....	25
VI. OŚWIECENIE.....	32
Kształcenie językowe i tworzenie wypowiedzi.....	36